

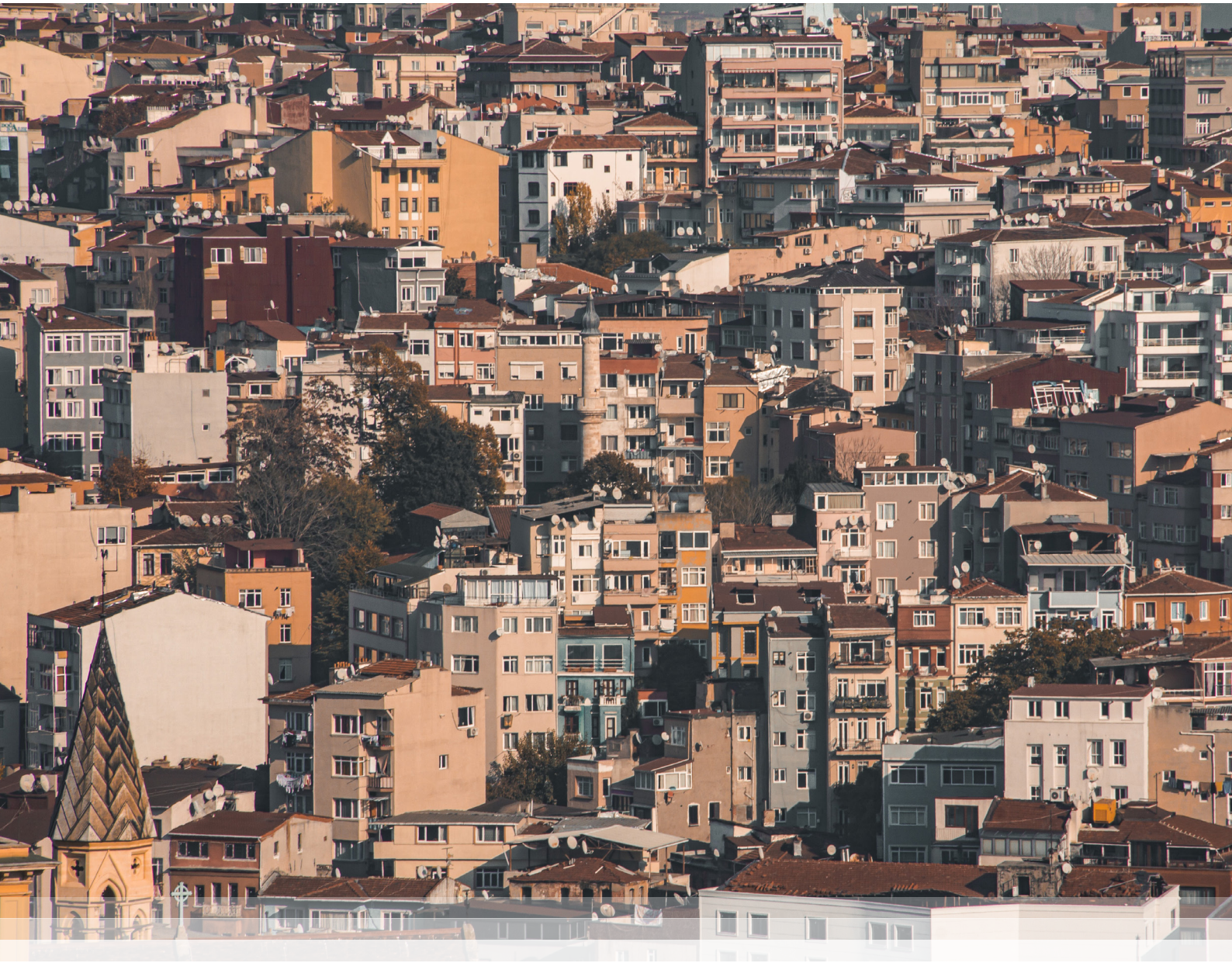
HPG ön raporu

Türkiye'de mülteci savunuculuğu

Yerelden küresele doğru

Amanda Gray Meral, Mia Tong, Josephine Whitaker-Yilmaz, Turker Saliji, Ceren Topgül
ve Meryem Aslan

Eylül 2021

Okuyucular, ticari olarak satılmadıkları sürece, kendi yayınları için materyalleri çoğaltmaya teşvik edilmektedir. ODI, gerekli onayı ve yayının bir kopyasını talep etmektedir. Çevrimiçi kullanımda, okuyuculardan ODI web sitesindeki orijinal kaynağa bağlantı vermelerini isteriz. Bu yazıda sunulan görüşler yazar(lar)a aittir ve ODI veya ortaklarımızın görüşlerini yansıtmayabilir.

Bu çalışma CC BY-NC-ND 4.0 lisansına sahiptir.

Alıntı nasıl yapılır: Gray Meral, A., Tong, M., Whitaker-Yılmaz, J., Saliji, T., Topgül, C. ve Aslan, M. (2021) *Türkiye’de mülteci savunuculuğu: yerelden küresele*. HPG ön raporu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/refugee-advocacy-in-turkey-from-local-to-global>).

Bu PDF, erişilebilirlik konusundaki iyi uygulamalara uygun hazırlanmıştır.

Fotoğraf: İstanbul’da mahalle. Kyle Petzer/Unsplash

Teşekkür

Yazarlar, Türkiye Mülteci Konseyi'nin tüm üyeleri ve diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar dahil, bu araştırma için röportaj yapmak üzere zaman ayıran tüm sivil toplum kuruluşu temsilcilerine teşekkür eder. Ayrıca, bu makaleyi özenli ve kapsamlı emsal incelemeleri için Dr Başak Kale, Dr Kemal Kirişçi ve Dr Jeff Crisp'e ve daha önceki taslakları dikkatle okudukları için Sorcha O'Callaghan ve Victoria Metcalfe-Hough'a teşekkürü borç biliriz. Selman Salim Keskin'e Türkiye'deki hükümet yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde yaptığı araştırma yardımları için teşekkür ederiz. Son olarak, kurgu ve prodüksiyon için Katie Forsythe ve Hannah Bass'a ve projeyi bir bütün olarak kolaylaştırdıkları için Catherine Langdon ve Laura Mertsching'e teşekkür ederiz.

Yazarlar hakkında

Amanda Gray Meral ODI bünyesinde İnsani Yardım Politika Grubunda (HPG) Araştırma Görevlisidir.

Mia Tong Kadın Emeğini Destekleme Vakfı'nda (KEDV) Araştırma ve Politika Görevlisidir.

Josephine Whitaker-Yılmaz KEDV'de Politika ve Program Geliştirme Sorumlusu ve Türkiye Mülteci Konseyi (TMK) sekreteryası üyesidir.

Turker Saliji İltica ve Göç Araştırma Merkezi'nde (İGAM) Proje ve Araştırma Koordinatörü ve TMK sekreteryası üyesidir.

Ceren Topgöl KEDV'de demografi uzmanı ve İzleme, Değerlendirme, Hesap Verebilirlik ve Öğrenme (MEAL) Görevlisidir.

Meryem Aslan Oxfam'ın Türkiye'deki eski Ülke Direktörüdür ve halen Hollanda'da Oxfam ile çalışmaktadır.

İçindekiler

Teşekkür / 3

Kutuların listesi / 5

Kısaltmalar / 6

İdari özet / 7

Yerel, ulusal ve uluslararası aktörler, koruma savunuculuğu konusunda ortak bir görüş, gündem ve eş güdümlü eylemden yoksundur / 7

Mevcut savunuculuk ortaklıkları, genellikle semboliktir ya da yerel ve ulusal aktörlerin sömürücüsüdür / 7

Uluslararası sektör, kendine özgü "koruma" ve "koruma savunuculuğu" diline sahiptir - bu bazen dışlayıcı olarak kabul edilir / 8

Devlet aktörlerini çeşitli seviyelerde etkileme konusunda müşterek bir menfaat vardır, ancak tüm aktörlerin çeşitliliğinden yeterince yararlanılmamaktadır / 8

1 Giriş / 9

1.1 Arka plan / 9

1.2 Metodoloji / 11

2 Türkiye’de mültecileri ağırlamanın arka planı / 14

2.1 Türkiye’deki Suriyeli mülteci tepkisine genel bakış / 14

3 Koruma savunuculuğu yaklaşımları / 22

3.1 İyi uygulama iş birliği / 22

3.2 Koruma savunuculuğu nasıl anlaşılır / 22

3.3 Yerel ve uluslararası aktörlerin savunuculuk öncelikleri / 25

3.4 Yerel ve uluslararası aktörler savunuculuk önceliklerini nasıl belirler? / 27

3.5 Uluslararası ve yerel örgütler savunuculuklarında kimi ya da neyi hedef aldı? / 29

3.6 Uluslararası ve yerel aktörlerin savunuculuk taktikleri / 31

3.7 Müdahaledeki koruma savunuculuğunda yerel ve uluslararası aktörler arası koordinasyon / 33

3.8 Yerel aktörlere göre, uluslararası aktörler Türkiye’deki mültecilerin korunmasını savunmada ne kadar etkili? / 35

4 Koruma savunuculuğunu kısıtlayan nedir ve bunun sonuçları nelerdir? / 36

4.1 Jeopolitik kısıtlamalar / 36

4.2 İç politikalar, sosyal ve ekonomik baskılar ve bunların kamuoyuna etkisi / 38

5 Sonuç ve öneriler / 40

5.1 Yerel olarak yönetilen savunuculuk stratejisinde yerel liderlik / 40

5.2 Anlamlı ve denk savunuculuk ortaklığı / 41

5.3 Savunuculuk için uzun vadeli sürdürülebilir yaklaşımlar / 41

Bibliyografi / 44

Kutucukların listesi

Kutucuk 1 Koruma savunuculuğunun tanımı / 10

Kutucuk 2 Türkiye’de BMMYK / 18

Kutucuk 3 AB–Türkiye bildirisi / 19

Kutucuk 4 Savunuculuğun üç alanı / 23

Kısaltmalar

3RP	Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı
AÇSGB	Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
DRC	Danimarka Mülteci Konseyi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ESSN	Acil Sosyal Güvenlik Ağı
FRIT	Türkiye'deki Mülteciler İçin Tesis
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HPG	İnsani Yardım Politika Grubu
IFRC	Uluslararası Kızıl Haç Federasyonu
IRC	Uluslararası Kurtarma Komitesi
LFIP	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MLÖ	mülteci liderliğindeki örgüt
NRC	Norveç Mülteci Konseyi
ŞEY	Şartlı Eğitim Yardımı Programı
STK	hükümet dışı örgütler
STÖ	sivil toplum örgütü
TMK	Türkiye Mülteci Konseyi
TP	Geçici Koruma
TPR	Geçici Koruma Mevzuatı
TRC	Türk Kızılayı
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı
USTK	uluslararası hükümet dışı örgütler
WFP	Dünya Gıda Programı
WHS	Dünya İnsani Zirvesi

İdari özet

Yerel, ulusal ve uluslararası aktörler, koruma savunuculuğu konusunda ortak bir görüş, gündem ve eş güdümlü eylemden yoksundur

Mülteci liderliğindeki örgütler de dahil olmak üzere, uluslararası, ulusal ve yerel örgütler, Türkiye’de koruma savunuculuğu söz konusu olduğunda kolektif yaklaşıma veya ortak bir görüşe katılmamaktadır. Savunuculuk öncelikleri de her zaman aynı sıralamaya sahip değildir. Mülteci liderliğindeki ve yerel/ulusal örgütler, sosyal uyum (mülteci ve ev sahipliği yapan topluluklar arasında daha güçlü ilişkiler ile ayrımcılığa uğramama özgürlüğü), geçim kaynakları ve eğitime erişim gibi mülteci ve ev sahibi toplulukların günlük hakları ile refahını etkileyen konulara öncelik verme eğilimindedir. Mülteci liderliğindeki örgütlerin de kendi savunuculuğunda, hareket özgürlüğü ile sosyal dayanışmaya öncelik verme ihtimalleri çok daha yüksekti. Buna karşı olarak, uluslararası aktörlerin savunuculuğu ise bağış fonu kararlarından daha fazla etkilenme ve Türkiye’deki operasyonel ortamına tepki verme eğilimindedir. Bu tutarsızlık, mülteci nüfusun haklarını, ihtiyaçlarını ve isteklerini merkezine koyan müşterek bir savunuculuk gündemi oluşturmayı zorlaştırmaktadır.

Mevcut savunuculuk ortaklıkları, genellikle semboliktir ya da yerel ve ulusal aktörlerin sömürücüsüdür

2016 Dünya İnsani Zirvesi (WHS) kapsamında yardımın “yerelleştirilmesi” konusundaki taahhütlere rağmen, uluslararası insani sistem içindeki değişen gücün ilerlemesi sınırlı kalmaya devam ediyor. Türkiye’de yerel/ulusal ve uluslararası aktörler arasındaki ortaklıklar genellikle alt sözleşme ilişkileriyle sınırlıdır. Yerel/ulusal aktörler ayrıca savunuculuk gündemini yönlendirme yeteneklerini önemli ölçüde etkileyen esnek, temel ve sınırlı doğrudan finansman alırlar. Özellikle uluslararası aktörlerle iş birliği potansiyeli, aktörlerin savunuculuk çabalarını kabul etme ve bunlara yatırım yapma çabaları neredeyse tamamen yoktur, bu da savunuculuğu “yerelleştirme” taahhüdünün yerine getirilmediği anlamına gelmektedir.

İnsani yardım sistemindeki eşitsiz güç ilişkilerinin bir sonucu olarak, yerel/ulusal ve uluslararası aktörlerin ortak önceliklerine dayanan kolektif savunuculuk girişimleri henüz ortaya çıkmamıştır. Uluslararası aktörler tarafından sürdürülen koruma savunuculuğu, kendi öncelikleri tarafından yönlendirilirken; yerel/ulusal aktörler tarafından kilit nokta olarak tanımlanan sorunlar genellikle yanıtsız kalır.

Bu gerçek, yerel/ulusal aktörlerin bilgi, deneyim ve ihtisasının yeterince tanınmadığı, ayrıca yerel/ulusal ve uluslararası aktörler arasında anlamlı savunuculuk ortaklıklarının olmadığı anlamına gelir. Bu tür ortaklıkların var olduğu yerlerde, bunlar büyük ölçüde yerel ve ulusal aktörlerin simgesi ya da sömürücüsü olup; sonrasında uyum talep eden ve karşılıklı hesap verebilirlikten yoksun bir finansman sistemi tarafından şekillendirilir.

Uluslararası sektör, kendine özgü "koruma" ve "koruma savunuculuğu" diline sahiptir - bu bazen dışlayıcı olarak kabul edilir

Yerel ve ulusal aktörler, uluslararası aktörlere kıyasla farklı terminoloji kullanır, bu da hem savunuculuğa nasıl yaklaşıldığını hem de önemli savunuculuk ortaklıklarının potansiyelini etkiler. Örneğin, Türkiye'deki ulusal örgütler savunuculuk çabalarında bir sistem olarak "mülteci haklarına" veya "mülteci ihtiyaçlarına" işaret etme eğilimindeyken, uluslararası insani aktörler bunun yerine "koruma savunuculuğu" terimini kullanır. Bu kavramsallaştırma, uluslararası aktörlerin, savunuculuğu Birleşmiş Milletler küme koordinasyon sistemi içindeki koruma grubunun rolü olarak gördüğü anlamına gelir. İnsani krize yönelik sektör bazlı müdahale, hizmetlere erişim için bir araç olarak, hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların ele alınması gibi hakların kesişimi ile bölünmezliğini ele alan savunuculuk için uygun değildir.

Zaman zaman, uluslararası aktörler terminolojideki farklılıkları, yerel/ulusal aktörlerin kapasite eksikliği olarak yorumlar (ve pekiştirir) dolayısıyla bu da tepeden tırnağa kapasite geliştirme yaklaşımlarının benimsenmesine yol açar. Bu aynı zamanda karşılıklı öğrenme, anlama ve çalışmanın birlikte oluşturması için kaçırılmış fırsatlara da yol açar.

Devlet aktörlerini çeşitli seviyelerde etkileme konusunda müşterek bir menfaat vardır, ancak tüm aktörlerin çeşitliliğinden yeterince yararlanılmamaktadır

Yerel/ulusal ve mülteci liderliğindeki örgütlerin, savunuculuk yapmak için benimsediği yaklaşımlar çeşitlidir. Örneğin, yerel aktörlerin savunuculuk yaklaşımının esnekliği, uluslararası aktörlere nazaran çok çeşitli etkili aktörleri hedefleyebilecekleri anlamına gelir. Zaman zaman birbirleriyle gerginlik veya çatışma içinde olsalar da, tüm aktörler bazı müşterek menfaatler ve yaklaşımları paylaşır. Örneğin; hem yerel hem de uluslararası aktörler, hükümet aktörleriyle uzun vadeli ilişkiler kurmanın sonrasında onlarla stratejik amaçlar doğrultusunda ortak çalışmanın, imza kampanyaları gibi "yüksek sesli" savunuculuk yaklaşımlarından çok daha etkili olduğunu kabul ediyor. Bu nedenle, karşılıklı olarak sorumlu olunan işbirlikçi eylem için hala önemli bir alan bulunmaktadır.

Tüm aktörler, birlikte çalıştıkları toplulukları savunurken her kuruluş için geçerli olan savunuculuk yaklaşımlarının heterojenliği ile çeşitliliğini tanımalıdır. Yerel ve ulusal düzeyde yararlanılan birden çok yaklaşımı ve uygulamayı; yakalamanın, güçlendirmenin ve büyütmenin yollarını belirlemek için birlikte çalışılmalıdır. Savunuculuğun, daha geniş kapsamlı pozitif politika değişiklikleri yaratması ve mültecilerin hakları ile yaşamlarını olumlu yönde etkilemesini sağlamanın en iyi yolu budur.

1 Giriş

1.1 Arka plan

Devlet kurumları, belediyeler, ulusal sivil toplum kuruluşları (STK'lar), toplum temelli gruplar ve mülteci liderliğindeki örgütlerde (MLÖ'ler) dahil olmak üzere "yerel" aktörler; afetlere ve krizlere karşı müdahalede her zaman ön saflarda yer almıştır. Yerel bağlamları hakkında derin bilgiye sahip yerel topluluklarda kök salmış olan aktörler, genellikle kriz anlarında ilk müdahale eden kişiler ile kritik aktörlerden oluşur. Ayrıca, uluslararası aktörler çekildikten uzun bir süre sonra, krizden etkilenmiş bir bağlamda çalışmaya devam etme olasılıkları da çok daha yüksektir. Yerel ve ulusal aktörler, son zamanlarda "yardımı yerelleştirme" çabalarına rağmen hala uluslararası aktörleri ilgi odağı yapma eğiliminde olup; bu gerçeğe karşın geleneksel veya uluslararası insani sistemin dışında kalmaktadırlar.

Buna rağmen; uluslararası toplum yerel aktörlerin vazgeçilmez rolünü kabul etmiş olup, yerel ve ulusal insani aktörlerin, yerini almak yerine, teşvik etmek amacıyla mevcut insani yardım sistemini değiştirmek için çeşitli taahhütlerde bulunmuştur. En son hali İnsanlık Gündemi (Agenda for Humanity) (2016), Büyük Uzlaşma (Grand Bargain) (2016) ile Değişim Tüzüğü'nün (Charter for Change) (2015) yanı sıra Mülteciler için Küresel İlkeler Sözleşmesi (2018) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SDG) 17'de ana hatlarıyla belirtilmiştir. Taahhütler, kaynakları uluslararası aktörlerden yerel aktörlere aktarmanın yanı sıra, yerel aktörleri uluslararası programlarda çalıştırmak üzere alt sözleşmeyi aşan ortak çalışma yöntemlerini geliştirmeyi içermektedir (Els ve diğerleri, 2016).

İnsani yardım sistemi genelinde; özellikle çatışma ortamlarında, yardımın yerelleştirilmesi durumuna ilişkin fazla sayıda araştırma olmasına rağmen (Metcalf-Hough, 2020), yerinden edilme bağlamında mültecilerin ve ev sahibi toplulukların korunması ile hakları konusunda yerel aktörlerin, özel savunuculuk rolü daha az incelenmiştir. "Koruma savunuculuğu" uluslararası insani sistemde bilindiği gibi, kapsamlı bir koruma stratejisinin önemli bir parçası olup aynı zamanda insani aktörler için önemli bir araçtır. (Kutucuk 1) Programlama, izleme ve bilgi sağlama gibi diğer koruma faaliyetleriyle birleştirildiğinde, karar alıcılar ile daha geniş kamuoyunu etkileme potansiyeline sahip olup, mültecilerin yanı sıra onlara ev sahipliği yapan topluluklar için koruma sonuçlarını iyileştirir. Bu makale, yerinden edilme ortamlarındaki koruma savunuculuğuna ilişkin yerel ve uluslararası aktörler arasındaki etkileşimi incelemektedir. Hem uluslararası hem de yerel/ulusal aktörler tarafından benimsenen farklı kavramsallaştırmaları ve terminolojileri tanıyarak, makale boyunca "koruma savunuculuğu" ile "mülteci hakları" savunuculuğunu birbirleri yerine kullanacağız.

Kutucuk 1 Koruma savunuculuğunun tanımı

Bu raporun amaçları doğrultusunda, koruma savunuculuğunu ‘hem insani yardım hem de insan hakları kurumları için temel bir koruma uygulaması alanı olarak tanımlıyoruz. Bu karar alıcıları değiştirmeye ikna etmekle ilgilidir. İkna etme, seferberlik ve ihbar farklı savunuculuk türleridir. Bu yaklaşımlardan herhangi biri, sert veya yumuşak mesajlar, işbirlikçi veya çatışmacı duruşlar ile özel veya kamu baskısı kullanan bir spektrum üzerinde çalışabilir. Savunuculuk, en yerel karşılaşmadan en büyük siyasi arenaya kadar koruma eyleminin tüm seviyelerinde gerekli olan bir beceridir. Köy muhtarını, yerlerinden edilmiş aileler için toprak tahsisine ikna etmekten, ordusunun davranışı üzerine kıdemli bir generali etki altına almaya kadar her şeyi kapsar.’

Kaynak: Slim ve Bonwick (2005)

Genel yer değişim şartları zorlayıcı olup, hem artan mülteci sayısından hem de Küresel Kuzey’deki devletlerin sorumluluk paylaşımındaki azalma ile karakterize edilir. BMMYK’ya (UNHCR) göre, şu anda dünya genelinde 26,3 milyondan fazla mülteci bulunmaktadır (2019). Yine de mültecilerin büyük bir çoğunluğu komşu ülkelerde kalmaya devam ediyor (Cosgrave ve diğerleri, 2016: 2) ve Avrupa Komisyonu’na (2020) göre; ortalama 20 yıl olan, yerinden edilme sürüncemeli olup, %75’i yerel topluluklarla birlikte kentsel veya kırsal alanlarda yaşamaktadır. Dünya çapındaki toplam mülteci nüfusunun %85’ine sağırtıcı bir şekilde, çatışma bölgelerine komşu olan düşük ve orta gelirli ülkeler ev sahipliği yapmaktadır (BMMYK, 2019). Bunun tam tersine, küresel ekonominin yarısını oluşturan dünyanın en zengin altı ülkesi, dünyadaki mültecilerin %9’undan daha azını ağırlamaktadır (Oxfam, 2016). Bu çalışma aynı zamanda, mültecilerin korunması söz konusu olduğunda, devletler arasında giderek artan yükümlüklerin eşitsiz dağılımı ile uluslararası ve yerel/ulusal aktörler tarafından yürütülen mülteci haklarıyla ilgili savunuculuğun nasıl bir etkisi olduğunu ele almaktadır.

1.1.1 Neden Türkiye?

Türkiye, tüm bu sorunları büyüten bir bağlam içinde olduğundan bu araştırmanın yeri olarak seçilmiştir. Suriye’deki kriz şu anda onuncu yılına giriyor ve Suriyeli mültecilerin en büyük bir kısmı hala bu bölgede kalıyor. Türkiye, 3,6 milyon Suriyeli mülteciye ve ayrıca 370.000’den fazla Suriyeli olmayan mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Yaklaşık %98’i İstanbul, Gaziantep, Adana ve İzmir gibi şehirler de dahil olmak üzere ülkenin geniş kentsel alanları ile bölge halkının ev sahipliğindeki topluluklarda yaşamaktadır. Dünyadaki mültecilerin çoğunda olduğu gibi, çok büyük bir çoğunluk uzun bir süre için yerlerinden edilmiş durumdadır. Türkiye, ulusal ve yerel yönetimin güçlü liderliğinin yanı sıra aktif ve ilgili bir sivil topluma sahip olup, nispeten iyi gelişmiş ve etkili bir altyapıya sahiptir. Bu, ülkenin Suriyeli mültecilerin

1 Türkiye’de ise toplam oran %98 civarındadır. Bu hesaplama, BMMYK’nın (UNHCR) Suriye Bölgesel Mülteci Müdahale sayfasına dayanmaktadır ($5.314.412 / 5.596.636 = \%94.6$) <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

ihtiyaçlarını karşılamada bölgedeki diğer yerlerden daha iyi bir başarı göstermesini sağlamıştır (son yıllarda bir ekonomik gerileme döneminde olsa da Türkiye'nin bu kadar çok mülteciye ev sahipliği yapması üzerindeki uzun vadeli etkisi belirsizliğini halen korumaktadır).

Böyle bir bağlam, uluslararası insani sisteminin tepkisinin önemli ölçüde gelişmesini gerektirdi. Yer değişiminin uzun süreli olması ve kentsel doğası göz önüne alındığında, mülteciler ile ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını bütünsel bir şekilde ele almak için kalkınma programlarıyla daha yakın stratejik ve işlevsel bağlara yönelik adımlar atılmıştır. Koruma savunuculuğunun mülteci bağlamlarını değiştirmesine yönelik ve değişim sonrası nasıl uyum sağladığına veya uyum sağlayıp sağlamadığına dair çok az araştırma veya analiz vardır. Bu, Türkiye gibi kentsel ve sürüncemeli bir bağlamda mülteciler için koruma savunuculuğu önceliklerinin neler olması gerektiğini içermekle beraber koruma önceliklerinin uluslararası ve ulusal aktörler arasında nasıl sıraya koyulduğuna da yer verir. Bu makale, bu araştırma boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bugüne kadar Türkiye'de koruma savunuculuğunun “yerelleştirilmesini” dikkate alan herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Başka bir ifadeyle; insani müdahaleler, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin yerlerinden edilmesine karşı yerel olarak yürütülen bir savunuculuk tepkisine izin verecek şekilde nasıl uyarlanmıştır? “Koruma savunuculuğunu” araştıran çoğu literatür, yerinden edilme ortamlarındaki ulusal ve uluslararası aktörler arasındaki karşılıklı etkileşimden ziyade; uluslararası insani aktörlerin çatışma ortamları bağlamındaki rolüne odaklanmaktadır (Metcalf-Hough, 2020). Bu araştırma, yerel ve ulusal aktörlerin koruma savunuculuğunda nasıl bir rol oynadığını ve bu alanda uluslararası aktörlerle ne ölçüde iş birliği yapıldığını araştırarak bu boşluğu ele almaktadır.

Bu araştırma, insani müdahaleyi “mümkün olduğunca yerel, gerektiği kadar uluslararası” olacak şekilde değiştirme çabalarının yetersizliğinin bir kez daha ön plana çıkışını ortaya koymuştur. Temel olarak; Türkiye'deki Suriyeli mülteci akını, yardımın daha iyi yerelleştirilmesinin ve küresel politika taahhütleriyle yardımın sahada operasyonelleştirmesi arasında kalan büyük boşlukların ele alınmasının önceliğini vurgulamıştır. Bu araştırma, daha fazla iş birliği için fırsatları ve zorlukları incelemenin yanı sıra, koruma savunuculuğu konusunda uluslararası ve yerel aktörler arasındaki tamamlayıcılık ile ilgili bilgi boşluğunu da ele almayı amaçlamaktadır.

1.2 Metodoloji

1.2.1 Araştırma soruları

Bu araştırma, koruma savunuculuğu uygulamasına odaklanan çok yıllık bir araştırma olup, ayrıca halkla ilişkiler projesinin bir parçasıdır. Bu proje, insanlık için savunuculuğu mu destekliyor? Çatışmalardan etkilenen insanlar için daha iyi koruma sağlamak, İnsani Politika Grubunun (HPG'nin) 2019-2022 Entegre Programının bir parçasıdır. Uluslararası insani aktörlerin, silahlı çatışmadan zarar görmüş sivilileri koruma sorumlulukları konusunda sürekli çatışan tarafları ya da üçüncü şahısları nasıl ve ne ölçüde angaje ettiğini ve en önemlisi, bu durumda davranışlarını olumlu yönde etkilemesi açısından ne gibi etkileri olduğunu inceler.

Türkiye'deki mültecilerle ilgili bu vaka çalışması, mültecilerin korunması amacıyla yapılan savunuculuk uygulamalarına odaklanırken, ayrıca tüm ayrıntılarıyla aşağıdaki araştırma sorularını incelemektedir:

- Türkiye'deki Suriyeli mültecilerle ilgili olarak yerel aktörler koruma savunuculuğunda nasıl bir rol oynuyor? Öncelikleri ve yaklaşımları nelerdir?
- Yerel/ulusal aktörler ile uluslararası insani aktörler arasında koruma savunuculuğu konusunda ne ölçüde iş birliği bulunmaktadır? Daha fazla iş birliği için fırsatlar ve zorluklar nelerdir?
- 2015 AB-Türkiye Ortak Eylem Planı ve 2016 bildirisi başta olmak üzere mülteci sorumluluk paylaşımına ilişkin daha geniş jeopolitik bağlamın Türkiye'deki mültecilerin korunmasına yönelik savunuculuk üzerinde ne gibi bir etki yarattı ve bu durum yerel ve uluslararası aktörler için nasıl farklılık oluşturmuştur?

1.2.2 Araştırma yaklaşımı

Araştırma yaklaşımının temel özelliği ise, Türkiye Mülteci Konseyi (TMK) ile HPG'nin yaptığı ortaklık olmuştur.² Bir HPG araştırmacısı, araştırmanın metodolojisinin tasarlanması ve oluşturulmasında, ayrıca saha çalışmasının yürütülmesinde ve bulguların analiz edilmesinde TMK ile yakın bir şekilde çalıştı. Araştırma ekibi, beşi TMK (yani; Oxfam-KEDV ve IGAM) üyelerinden, biri Türk Kızılayı'ndan ve bir diğeri ise HPG'den olmak üzere dört kuruluşu temsilen yedi araştırmacıdan oluşuyordu.

Bu çalışma, Suriyeli mülteci krizine yanıt olarak Türkiye'de çalışan ya da daha önce çalışmış olan uluslararası örgütlerle, ve mülteci liderliğindeki örgütler de dahil olmak üzere, ulusal ve yerel STK'lar ile yapılan derinlemesine görüşmelerle ilgili nitel bir yaklaşımı benimsemektedir. Uluslararası aktörler, BM kuruluşları ile uluslararası sivil toplum kuruluşlarından (USTK'lardan) temsilciler içeriyordu. Ulusal aktörler arasında; yerel STK'lar, topluluk örgütleri ile bakanlıklardan ve belediyelerden temsilciler yer aldı. Toplamda 44 olmak üzere; Suriyeli sığınmacılara yanıt verme sırasında Türkiye'de faaliyet gösteren BM kuruluşları, USTK'lar ve hükümetler arası kuruluşlar da dahil olmak üzere, 15 uluslararası aktörle, mülteciler tarafından kurulan ve/veya yönetilen 11 örgütünde ('Mülteci liderliğindeki örgütler' olarak yazı süresince anılacaktır) aralarında yer aldığı yerel veya ulusal STK'lar veya STÖ'ler ile 26 nitelikli görüşme yapılmıştır. Yerel bir belediye başkanı, bir Belediye Başkan Yardımcısı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden (GİGM) üst düzey yetkililerin de dahil olduğu yerel ve ulusal düzeyde hükümet yetkilileriyle beraber fazladan beş görüşme yapılmıştır. Ön tasarım aşamasında, araştırmanın kapsamını ve metodolojisini bilgilendirmek için Türkiye'den akademisyenler ve araştırmacılarla kapsam belirleme görüşmeleri de yapılmıştır.

Katılan tüm ulusal, yerel, uluslararası ve mülteci liderliğindeki örgütler; program sunumuna ek olarak, Türkiye'deki mülteciler adına politika değişikliğine dahil olmuş veya bunu etkilemeye çalışmıştır. Devam

2 Türkiye Mülteci Konseyi (*Türkiye Mülteci Konseyi* ya da Türkçe kısaltması TMK) 2016 yılında bir grup ulusal ve mülteci liderliğindeki örgütler tarafından kurulmuştur. 20 kuruluşu aynı çatı altında toplayarak, bugüne kadar ulusal ve mülteci liderliğindeki örgütlerinin yer aldığı ilk ve tek platformu oluşturuyor.

eden Covid-19 salgını nedeniyle, tüm görüşmeler ve araştırma çalışmaları video konferans üzerinden gerçekleştirilmiştir. Nisan ve Kasım 2020 arasındaki dönemde yapılan görüşmelerde, görüşülen kişilerin saptanması ve seçilmesi için kartopu yaklaşımı kullanılmıştır.

Deneyisel çalışmanın yanı sıra, kentsel bağlamda insani koruma savunuculuğu ve mülteci savunuculuğu, insani yardımın yerelleştirilmesi, Türk sivil toplumu ve Türkiye’deki Suriyeli mültecilere tepki gibi konuları kapsayan bir literatür incelemesi yapılmıştır. İncelenen kaynaklar, büyük ölçüde STK’lar ve araştırma enstitülerinden gelen politika literatürünün yanı sıra hem İngilizce hem de Türkçe akademik kaynakların bir karışımıydı.

1.2.3 Araştırma kısıtlamaları

Bu araştırma bazı kısıtlamalarla karşı karşıya kaldı ve bunlardan en dikkat çekenini ise Covid-19 salgını idi. Araştırma salgından önce planlandı ve araştırmanın seyri boyunca yürütüldü ve bu nedenle araştırma seyahat ve hareket konusundaki küresel kısıtlamalarla sınır kaldı. Bu kısıtlamalar, sadece yerel araştırma ortaklarıyla sahada çalışarak ve video konferans kullanarak uzaktan görüşmelerin yürütülmesi dahil olmak üzere çalışma yöntemlerinin uyumlu hale getirilmesiyle hafifletildi. Yalnızca video konferans yoluyla görüşmeler yapmak, araştırmacılar ve görüşülen kuruluşlar arasında güven ile yakınlık oluşturmada zorluklara katkıda bulunmuş olup, ayrıca bu teknolojiye daha az erişimi olan diğer yerel/ulusal aktörlere ulaşma fırsatlarını azaltmış olabilir. Bakış açılarının yoksunluğu, araştırma için bir sınırlama oluşturuyor.

Ayrıca, belirli kuruluşlarla görüşmelerin sağlanmasındaki zorluklar, bazı görüşlerin noksan olduğu anlamına geliyordu. Az sayıdaki uluslararası insan hakları örgütleri ve bağışçılarla görüşme yapılmasında, ulaşılabilirliğin olmaması ya da görüşmeye isteksizliğin yanı sıra birçok USTK’nın artık Türkiye’de faaliyet göstermemesinden dolayı zorluklar yaşandı. Bu araştırma için belirlenmiş aynı aktörlerin çoğunun salgın için müdahalede yoğun bir şekilde yer aldığı göz önüne alındığında, bu durum Covid-19’un başlamasıyla daha da kötüleşti.

2 Türkiye'de mültecileri ağırlamanın arka planı

Türkiye, önemli sayıda mülteci ve sığınmacıları alma konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. 1920 ile 1990'ların ortaları arasında Balkanlar'dan 1,5 milyondan fazla mülteci (Kirişci, 2014) ile Irak'tan yarım milyondan fazla insanı 1988 ile 1991 tarihleri arasında aldı (Kirişci, 2003). Ülke ayrıca Orta Doğu, Avrupa, Asya ve Afrika'nın başka yerlerinden de sığınmacılar almıştır (İçduygu, 2007), bu sayı 2001 ile 2010 yılları arasında, çoğunluğu Afganistan, İran ve Irak'tan olmak üzere uluslararası koruma için yapılan talepler yılda 3.000 ile 13.000 arasında değişmektedir (İçduygu, 2007).

Türkiye, 2014'ten beri sahip olduğu konum nedeniyle şu an dünyadaki herhangi bir ülkeden daha fazla mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (BMMYK, 2020a). GİGM'ye göre, herhangi bir yer değişimi durumunda kesin rakamları belirlemek zor olsa da, Geçici Koruma altındaki 3,6 milyondan fazla Suriyeli mülteciyi (GİGM Geçici Koruma İstatistikleri, 2020)³ ve diğer menşe ülkelerden tahmini, BMMYK'nın rakamlarına göre bu, 370.000 mülteciyi kapsamaktadır (BMMYK, 2020b). Buna karşılık, 2019 yılında, %78'i Suriyeli mülteci olan sadece 10.558 mülteci Türkiye'den Avrupa'daki ülkelere ve ABD gibi diğer ülkelere yerleştirildi (AIDA, 2020). Dünyanın önde gelen ekonomilerine sahip ülkeler, mültecilere ev sahipliği yapma sorumluluklarını paylaşmaktan giderek uzaklaşırken, Türkiye yaklaşık dört milyon mülteciyi ağırlayarak muazzam bir küresel yarar sağlamaya devam ediyor. Türkiye Hükümeti'nin son on yılda yerlerinden edilmiş Suriyelilere yönelik misafirperverliği uluslararası övgüler aldı ayrıca Türkiye neredeyse on yıldır kendi vatandaşlarıyla beraber yaşayan birçok mülteciye eğitim, sağlık ve istihdama erişim sağlanması da dahil olmak üzere bu rolüyle muazzam bir takdiri hak ediyor.⁴ Ancak ülkedeki yer değişim büyüklüğü, ulusal kaynaklar ile ev sahibi toplumlar üzerinde önemli ölçüde baskı oluşturmuştur.

2.1 Türkiye'deki Suriyeli mülteci tepkisine genel bakış

Suriye mülteci krizinin ilk yıllarında (2011–2014), Türk Hükümetinin yanıtı Suriyeli mültecilerin yerinden edilmelerinin geçici olacağı varsayımıyla misafirperverlik ve yardımseverliğe dayanıyordu. Afganistan, Irak ve İran da dahil olmak üzere diğer ülkelerden gelen sığınmacılar için olduğu gibi birçok Suriyelinin şiddetten, tehditten ve yıkımdan kaçmasını sağlayan bir “açık kapı politikası” vardı. Sayılar hızla artarken ve mülteci nüfusunun büyüklüğü sebebiyle kamu hizmetleri üzerindeki gerginlik hissedildikçe, sonunda Türkiye'ye girişte bazı kısıtlamalar getirildi.

Bu yanıt büyük ölçüde ulusal olarak finanse edilirken aslında ulusal ve yerel kuruluşlar aracılığıyla sağlanmıştır. Başlangıçta, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) sonrasında GİGM (2013 yılında

3 7 Ekim 2020 itibarıyla Türkiye, Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) kapsamında 3.627.481 mülteciyi ağırlamaktadır. GİGM Geçici Koruma İstatistikleri şu adreste mevcuttur <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>.

4 Bu, BMMYK Yüksek Komiserliği'nin Türkiye ile ilgili yaptığı açıklamaları yansıtmaktadır. Örneğin bakınız Dunmore (2018) ve Murray (2016).

İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan) Türkiye'deki tüm Suriyeli mültecileri kaydetme ve önemli icracı bakanlıklarının koordine etme görevini üstlenmesi de dahil olmak üzere, kademeli olarak müdahale koordinasyonu sorumluluğunu üstlenene kadar insani müdahaleye karşı öncü bir rol oynamıştır. Belediyeler ve valilikler, özellikle mülteci nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde, kamu hizmetlerinin yönlendirmesi ile ulusal ve uluslararası sivil toplum aktörleriyle koordinasyonu sağlama da dahil olmak üzere, mülteci akınının en başından itibaren Suriyeli mültecilerin koruma ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynamıştır. (Betts ve diğerleri, 2017; Erdoğan, 2017; IGAM ve diğerleri, 2020; Kale ve Erdoğan, 2019).

2.1.1 Türk devletinin tepkisi

Türkiye; 1951 Mülteci Sözleşmesini ve ek olarak 1967 Protokolünü imzalayan taraf olmakla birlikte yalnızca Avrupa'dan gelen mülteciler için sözleşmenin uygulanan ilk coğrafi sınırlamasına bağlı kalmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, 1990 yılında uygulamaya konulan bir iltica sisteminin temelini üzerine (Aydın ve Kirişçi, 2013), Türkiye kurumsal, yasal ve politik sistemlerini nispeten hızlı bir şekilde adapte ederek Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarına göre daha iyi yanıt vermesini sağladı. 2013 yılında kabul edilen göç yönetmeliği için kapsamlı bir yasal ve politik çerçevesi olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Suriye'den gelenler de dahil olmak üzere mültecilere üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar uluslararası koruma hakkı sağlamaktadır.⁵ Türkiye'nin, 'geri göndermeme' ilkesini benimseyerek, menşe ülkesine bakılmaksızın uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişilere karşı yükümlülüklerini teyit eder.

İlk acil müdahale aşamasını takiben, resmi hükümet politikası mültecileri mevcut hizmetlere entegre etmeye odaklandı. GKY, 2014 yılında Bakanlar Kurulu tarafından yayınlandı ve kitlesel sığınma durumunda başvuru sahiplerinin sahip olduğu özel hakları belirleyerek kayıtlı Suriyeliler için korumayı güçlendirmiştir. Suriyeli mülteciler "geçici koruma" kapsamında, Türk vatandaşlarıyla beraber sağlık ve eğitim, işgücü piyasası,⁶ sosyal yardım ve tercümanlık gibi hizmetlere erişebilmektedir. Bu "hedeflenmiş birleşme" politikası yaklaşımı, Suriyeli mültecilerin mevcut devlet hizmetlerine dahil edilmesi konusunda önemli bir başarı sağlamıştır. Örneğin, 2020-2021 eğitim öğretim yılı itibarıyla 768.000'den fazla Suriyeli çocuk Türk devlet okullarına kaydolmuştur. (Türkiye: 3RP Ülke Bölümü, 2021/2022) ve birinci basamak sağlık hizmetlerine erişim yüksek olmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2019).

2.1.2 Suriyeli mültecilerin durumu

Türkiye'deki Suriyelilerin korunmasını düzenleyen yasal çerçeve büyük övgüyle karşılanmış olup; Türkiye'deki mülteciler, bölgenin bulunduğu yer ve ötesinde barındırılan Suriyelilere göre daha iyi hizmet ve haklara erişim sağlamasına rağmen, yerinden edilmenin büyük ölçekte olması ve korumanın geçici niteliği sebebiyle Türkiye'deki birçok Suriyeli için koruma zorlukları oluşturabilir. Örneğin, GKY kapsamında Suriyeli mültecilerin kamu hizmetlerine erişim hakları kayıtlı oldukları il ile bağlantılıdır.

5 Bilhassa; bu iltica sistemi, birçok insan tarafından düşünüldüğü gibi Suriyeli mültecilerin akınına yanıt olarak geliştirilmemiştir. Bu iltica yapısının temeli daha 1990'lı yılların başlarında ortaya atılmıştı (Aydın ve Kirişçi, 2013).

6 Türkiye çalışma hakkına saygı gösteren, mevcut bir ulusal yasal çerçevesi olmayan Lübnan ve Ürdün'ün aksine; mülteciler için işçi haklarının daha geniş olduğu alanlardan birine sahiptir. (İltica Erişimi, 2017: 14).

Bu gereksinimle ilgili olarak sistemde uzun süredir bir ölçüde esneklik yapılmış olsa da, son yıllarda bu giderek daha sıkı bir şekilde yürütülmektedir. Ayrıca, Suriyelilerin Türkiye genelindeki düzensiz dağılımını göz önünde bulundurarak, 2017'nin sonlarından bu yana bazı iller geçici koruma altındaki Suriyelilerin yeni kayıtlarını kabul etmeyi bırakmıştır.⁷ Bunun, başlangıçta bir sınır ilinde kayıtlı olan ancak o zamandan beri iş aramak için İstanbul'a veya diğer büyük şehirlere göç eden binlerce mülteci üzerinde etkileri olmuştur. Hükümet politika uygulamasını sıkılaştırdığı için pek çok kişi gelir elde etmek ile temel kamu hizmetlerine erişebilmek arasında seçim yapmak zorunda kalmıştır. Buna, İçişleri Bakanlığı'nın en son 2019 yılında mevcut düzenlemeleri daha sıkı bir şekilde uygulamak için önlemler aldığı zaman tanık olunmuştur. İstanbul Valiliği, 2020 yılı başı itibarıyla yaklaşık 100.000 yakın kayıt dışı Suriyelinin şehri terk ettiğini duyurdu (Hürriyet, 2020).

Diğer politika değişiklikleri de Suriyeli mültecilerin korunmasını etkiledi. Örneğin; 2016 yılında, AB-Türkiye anlaşmasının⁸ (Kutucuk 3) imzalanmasının ardından siyasi baskıya ve ülkedeki Suriyeli sayısının hızla artması durumuna kısmen tepki olarak, Türkiye açık kapı politikasından vazgeçti ve sonrasında üçüncü bir ülkeden hava ve deniz yoluyla gelen Suriyelilere yönelik vizesiz oturma politikasına sona erdirerek gelen mülteci sayısını sınırlamaya yönelik adımlar atmıştır.⁹ Yıllar içinde, sınırda bazı sınır dışı etme ve geri gönderme raporları da olmuştur (UAÖ, 2016; Uluslararası Af Örgütü, 2019), ancak bunlar toplam mülteci nüfusuna kıyasla az sayıda vakayla sınırlı kalmıştır.

Yasal ve politik yapı tarafından sağlanan güçlü temele rağmen mülteciler; dil engelleri, mevcut yasaların düzensiz bir şekilde uygulanması ile sistem ve bürokratik prosedürlerde gezinme zorlukları gibi çok sayıda faktör nedeniyle hizmetlere ve kayıtlı istihdama erişimde bir dizi güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Kayıtlı istihdamın önündeki engeller ile kayıt dışı piyasadaki düşük ücretler, yoksulluğun birçok Suriyeli mülteci için gerçek bir endişe kaynağı olduğu anlamına gelmektedir (Barbelet ve Wake, 2017). 3RP izleme raporuna göre, kentte bulunan Suriyeli mülteci ailelerin %64'ünden fazlası yoksulluk sınırının altında yaşarken, %18,4'ü aşırı yoksulluk içinde yaşıyor (3RP Türkiye Ülke Bölümü İzleme Raporu 2018). Bu ekonomik kırılganlık düzeyi, çocuk işçiliğinde bir artışa yol açmıştır: UNICEF'e göre, yaklaşık her on Suriyeli mülteci çocuktan biri çalışmaktadır (UNICEF, 2018). Ayrıca, çocukların %35'inden fazlası okula gitmiyor. (Türkiye: 3RP Ülke Bölümü 2021/2022). Ekonomik ve siyasi karışıklığın yaşandığı bir dönemde kriz giderek uzarken, kamuoyu düşüncesi de bu doğrultuda değişmeye başladı. Bu, Suriyeli mültecilerin Suriye'nin kuzeyine geri dönmeleri için zorlayıcı önerilerle beraber geldi (Karasapan, 2019). Bazı Suriyeli mülteciler Türk vatandaşlığına geçmeyi başardı. Bununla birlikte, geçici koruma altında yaşayan birçok kişi için, artan konut ve gıda maliyetleriyle ekonomik güvensizlik seviyeleri artmış olup, temel ihtiyaçların karşılanması zorlaşmıştır. Mültecilerin, Türk komşularıyla sosyal kaynaşma konusunda da artan baskıları bulunmaktadır.

7 Örneğin Hatay, Ekim 2017 tarihinde yeni kayıtları kabul etmeyi durdurdu (www.asylumineurope.org/sites/default/files/report-download/aida_tr_2017update.pdf); İstanbul Şubat 2018 tarihinde yeni kayıtları kabul etmeyi durdurdu. (www.hurriyetdailynews.com/turkish-government-stops-relocating-syrians-to-istanbul-127084)

8 www.hrw.org/news/2016/04/20/turkey-open-border-displaced-syrians-shelled-government.

9 www.dw.com/en/turkey-imposes-visa-regime-on-syrians-arriving-from-third-countries/a-18967722 ve www.hurriyetdailynews.com/turkeys-new-visa-law-for-syrians-enters-into-force-93642.

Covid-19 salgını, Suriyeli mültecilerin hem temel hizmetlere hem de istihdama erişimde karşılaştıkları mevcut zorlukları daha da kötüleştirdi. Salgından önce bile, Türkiye’de uluslararası ve geçici koruma kapsamındaki tüm kayıtlı kişilerin %42’si (%85’i Suriyeli olmak üzere) yoksulluk sınırının altında yaşıyordu. (Türkiye: 3RP Ülke Bölümü 2021/2022) Bunların %82’si hane halkı ihtiyaçlarının gelirleriyle karşılanmasında zorluklar yaşadıklarını bildirmektedir. Ön çalışmalar, çalışan mültecilerin %69’unun Covid-19 salgınının hemen başında işlerini kaybettiğini göstermektedir (IFRC ve Türk Kızılay, 2020). Ulusal güvenlik ağı programlarına kayıtlı, savunmasız durumdaki Türk hanelerine sağlanan ilave ödemeler doğrultusunda Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) programının mevcut yararlanan kişilere bir defaya mahsus ilave ödemeler sağlanmıştır (Little ve diğerleri, 2021). Ancak salgın nedeniyle işini kaybeden mültecilerin çoğu, kendilerine ve Türk muadillerine devlet desteği verilmeyen tarım, inşaat ve diğer hizmetler de dahil olmak üzere çoğu resmi olmayan sektörde çalıştırıldığı için devlet destek paketlerinden yararlanamadı.¹⁰ Ayrıca, eğitimin Mart 2020’den bu yana büyük ölçüde uzaktan sağlandığı göz önüne alındığında, bu teknolojiye erişimi sınırlı olan mülteci çocuklar için özel zorluklar ortaya çıkarmıştır.

2.1.3 Uluslararası insani yardım kuruluşlarının rolü

Türk hükümetinin mülteci acil durumunu yönetmeye yönelik kaynakları ve kapasitesinin yanı sıra, uluslararası aktörlerin öncelikli olarak Suriye’nin *içindeki* duruma odaklanması nedeniyle uluslararası aktörler başlangıçta Türkiye’de sınırlı bir rol oynadılar.

Birçok Suriyeli örgütte olduğu gibi, USTK’ların çoğu erken dönemde yer değişimi programlaması için bir yer bakmak yerine UNOCHA’nın koordinasyonunda (Çorabatır, 2016) sınır ötesi yardım operasyonları amacıyla Türkiye’ye geldi.¹¹ Çalışmalarını sınır ötesi faaliyetlerle sınırlandırması koşuluyla, bunu kayıt dışı olarak yapmalarına izin verildi. 2015 yılından bu yana, mülteci sayısı hızla artmaya devam ederken resmi merciler; kayıtlı USTK’lar ve BM kuruluşlarının¹² Türkiye’deki Suriyeli mülteci müdahalesinde çok daha büyük bir rol oynamasını kolaylaştıran “uluslararası kuruluşlarla daha kurumsallaşmış bir yardım çerçevesi” oluşturdular (Memisoglu ve Ilgit, 2017). Türk hükümetinin genel liderliği altında, mülteci kaydı, yeniden yerleşim ve eğitim, sağlık, nakit transferi ile sosyal güvenlik gibi hizmetlere erişim gibi alanlarda; hem AFAD hem de GİGM tarafından BMMYK, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), UNICEF ve Dünya Gıda Programı (DGP) – gibi önemli BM kuruluşlarıyla– bölgeler arasında yakın ortaklık ve iş birliği olmuştur.

10 İşçilere ve işyerlerine destek sağlayan bu yasa, kayıt dışı çalışanlar için geçerli değildi (Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, 2020).

11 “Türkiye’deki insani yardım sistemi ve aktörleri” (2017, Türkiye’deki Oxfam)<https://oxfam.app.box.com/s/w7w2n77n78fa4gfziu8sl1x2jawh2oj>.

12 Türkiye’de kayıtlı ve faaliyet göstermesine izin verilen 143 USTK bulunmaktadır. “Türkiye’de faaliyet göstermesine izin verilen yabancı STK’lar”www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/istatistikler/YabancıSTK/izin_verilen_listesi_ing.pdf.

Kutucuk 2 Türkiye'de BMMYK

BMMYK, 1990'lı yıllardan bu yana Türkiye'nin ulusal sığınma mevzuatını geliştirmenin yanı sıra, GİGM'nin kapasitesini geliştirme konusunda Türk hükümetiyle yakın bir şekilde çalışmıştır (Aydın ve Kirişçi, 2013). Başlangıçta BMMYK tarafından yönetilirken, kayıt ve mülteci statüsü belirleme ondan sonra tamamen GİGM'ye devredilmiştir.

BMMYK; BM kuruluşlarının çabalarını yöneterek koordine eder ve Türkiye Hükümeti liderliğinde, Türkiye'ye yönelik 3RP'nin koordinasyonunda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye ile ortak sorumluluğa sahiptir.

Türkiye Hükümeti, Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı'nın (3RP) ulusal düzeyde tanımlanması ile oluşturulmasında aktif bir rol oynamıştır.¹³ 2015 yılında kurulan, mülteci grupları ile savunmasız ev sahibi topluluklara hizmetlerin servisi için stratejik koordinasyon, planlama, savunuculuk, bağış toplama ve programlama için bölge çapında bir BM yapısı ve platformu olup; bu hükümeti insani aktörler ve kalkınma vasıtasıyla bir araya getiriyor.¹⁴ Belirli ülke sistemi olan 3RP, "Türkiye'nin yasal ve politika yapısına uygun olarak ev sahibi topluluklar ile ilgili kurumlar, hükümetin Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılama çabalarını desteklemek için kapsamlı bir stratejik yanıt" sağlar.¹⁵ Yerel ve ulusal düzeyde Türk hükümetiyle istişare edilerek geliştirilmiştir ve hükümet, BMMYK ile birlikte ortak liderlik adı altında yönetmektedir (Kutucuk 2). Bu kapsamda, 3RP ortakları "geçici koruma altındaki Suriyelilerin acil ihtiyaçlarını karşılamaya devam ederken, hizmet tedarikinin kalitesini olumsuz etkilemeden geçici koruma altındaki Suriyelilerin dahil edilmesini sağlamak için hükümeti desteklemek amacıyla çalışacaklardır".¹⁶

13 3RP 2020 Bölgesel Stratejiye Genel Bakış 2021–2022. Şu adresten ulaşılabilir: www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2020/12/RSO2021.pdf.

14 Türkiye: 3RP Ülke Bölümü – 2021/2022. Şu adresten ulaşılabilir: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85061>.

15 3RP Türkiye Konsolide 2020 Çağrısına Genel Bakış. Şu adresten ulaşılabilir: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/77350.pdf>.

16 Türkiye: 3RP Ülke Bölümü – 2021/2022. Şu adresten ulaşılabilir: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85061>.

Kutucuk 3 AB-Türkiye bildirisi

Suriye’de çatışmaların başlamasının ardından Avrupa’ya ulaşmaya çalışan sığınmacıların sayısının hızla artması, 2015 yılında kıtada siyasi bir krize yol açtı. AB’nin politika yanıtının ana parçası, 2016 yılında tamamlanan AB-Türkiye bildirisi idi. Bununla gördük ki, Türkiye düzensiz göçmenlerin Avrupa’ya gidişini kısıtlamayı ve Türkiye üzerinden düzensiz bir şekilde Yunanistan’a gelen tüm göçmenleri geri almayı kabul etti. Bu, AB’nin finansman sağlamasına bağlıydı. Bununla beraber AB, Yunanistan’dan geri alınan her bir mülteci için Türkiye’den bir Suriyeli mülteciyi yeniden yerleştirmeyi ve ayrıca Türk vatandaşlarına yönelik uygulanan vize rejimi serbestleştirmesini kabul etti.

AB-Türkiye bildirisi, mali yardım sağlanması karşılığında komşu ülkelerdeki mültecileri içeren, sığınma için topraklarına erişimi kısıtlamayı amaçlayan AB’nin daha geniş “dışsallaştırma” gündeminin bir parçasını oluşturuyor. Anlaşma; AB ile Türkiye arasındaki herhangi bir kişinin “toplu geri kabul” düzenlemeleriyle, uluslararası mülteci yasasını ihlal edebileceği endişesi nedeniyle, BMMYK ve birçok hak temelli STK tarafından da geniş çapta eleştirildi (HRW, 2016; Uluslararası Af Örgütü, 2017).

Bildirinin imzalanmasından bu yana, Türkiye’den AB’ye doğru hareket önemli ölçüde azaldı (Avrupa Komisyonu, 2016). Ancak, Türkiye’deki Suriyeli mülteci nüfusunun sadece yaklaşık %1’i (26.135 kişi) yeniden yerleştirildi (IOM, 2020).

AB’ye göre; sağlanan fon, devlet sistemleri ile yerel makamlarının kapasite geliştirmesini desteklemesi dışında, entegrasyona öncelik vererek Türkiye’deki mültecileri desteklemeye gitti (Avrupa Komisyonu, 2016). Fonlar; özellikle temel ihtiyaçlarının karşılanmasında, mülteciler için olumlu bir etki yarattı. AB-Türkiye bildirisi kapsamında, Türkiye’ye ödeme fonlarının dağıtılması için bir araç olan Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT), ayrıca Avrupalı STK’lar, yerel sivil toplum ve uluslararası örgütler de dahil olmak üzere Avrupalı aktörler arasındaki yardımlaşmayı da desteklemiştir (Kirişçi, 2021). Ancak, bugüne kadar her iki dilim için toplamın yalnızca %63’ü ödenmiştir (Avrupa Komisyonu, 2021). Ayrılan toplam fonların sadece %23’ü doğrudan ulusal aktörlere tahsis edildi ve tahsis edilen fonun sadece %0,0002’si doğrudan ulusal STK aktörlerine tahsis edilmiştir (Yapılan hesaplamalar yazarlara aittir) (EU FRIT, 2021)

2.1.4 Uluslararası bağışta bulunanların rolü

Türkiye’de kurumlar arası koordinasyonu ortaklaşa yürüten BMMYK ve UNDP tarafından yayınlanan rakamlara göre; 3RP ortakları ve uluslararası finans kuruluşları, 2017 yılından bu yana Türkiye’deki kamu kurumlarına 8,2 milyar dolarlık destek sağladı.¹⁷ AB, Türkiye’nin Suriyeli mülteci krizi müdahalesi için 6 milyar Euro (2016/2017’de 3 milyar Euro ile 2018/2019’da 3 milyar Euro olacak şekilde) taahhüt etmiş, sonrasında taahhüt edilen ve sözleşme yapılan tüm fonlarla birlikte, Mart 2021 itibariyle 4,1 milyar Euro’luk krediyle Türkiye’deki mülteci müdahalesinde yer alan en büyük uluslararası bağışçılardan biridir.¹⁸ 2020 yılında Avrupa Parlamentosu’nun, AB tarafından finanse edilen ve en büyük insani yardım programı olarak 1,7 milyon mülteciye aylık nakit yardım sağlayan ESSN’ye yönlendirilmek üzere 485 milyon Euro’luk takviye yardımı onaylamasıyla bir uzatma verildi. Ayrıca, çocuklarını okula gönderen ailelere nakit desteği sağlayan Şartlı Eğitim Yardımı(Ş.E.Y) programının uzatılması için finans sağlayacaktır.¹⁹ Bu miktarlar önemli olmakla birlikte, Türkiye Hükümeti’nin Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapmak için harcadığını söylediği 40 milyar doları aşan miktar aynı zamanda kendi mali kaynaklarının küçük bir kısmını temsil etmektedir.²⁰

2.1.5 Yerel aktörlerin rolü ile iç siyasi, sosyal ve ekonomik çevre

Türkiye çok çeşitli bir sivil topluma sahiptir. Haziran 2021 tarihi itibariyle, yaklaşık 122.000 aktif dernek (Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021) ve 5.325 vakıf (Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2020) bünyesinde bulundurmaktadır. Aynı zamanda, hepsi Suriyeli mültecilere müdahalede kritik bir rol oynayan çok sayıda MLÖ’leri (Mülteci liderliğindeki örgütleri) de içeriyor. Araştırmalar, son on yıldaki bu deneyimin, mülteci hakları, göç yönetimi veya insani müdahale konularında uzmanlaşmış büyük, köklü kuruluşlar da dahil olmak üzere sivil toplumun geniş bir kesitini harekete geçirdiğini göstermekte olup; kadın örgütleri; insan hakları örgütleri; ve diğerlerinin yanı sıra daha küçük topluluk temelli kalkınma örgütlerinin de aralarında olduğunu ileri sürmektedir.²¹

Türk hükümeti tarafından Türk Kızılayı’na (TRC), Suriyeli mültecilere yönelik hizmetlerin (en başta olarak sağlık ve eğitim hizmetleri) sağlanması da dahil olmak üzere, özellikle güçlü bir fiili rol verildi. Uluslararası Kızılhaç Federasyonu (IFRC) ve AB fonlarıyla beraber, şu anda Suriyeli mültecilere ESSN programı vasıtasıyla nakit yardım sağlamaktan sorumludurlar. Daha önce ESSN, ortaklaşa bir şekilde Türk

17 <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85524>.

18 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf.

19 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_1324.

20 Bazıları bu rakamın gerçek maliyetlerine göre önemli ölçüde küçümsendiğine ve ayrıca, belediyeler ve diğer kurumlar tarafından yapılan harcamaların tam olarak hesaba katıldığı takdirde bunun çok daha yüksek olacağına inanıyor. Örneğin; bakınız, Erdoğan, 2017 (<https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/mmu-urban-refugees-report-2017-en.pdf>).

21 “Türkiye’deki insani yardım sistemi ve aktörleri” (2017, Türkiye’deki Oxfam) <https://oxfam.app.box.com/s/w7w2n77n78fa4gfziu8slx2jawn2oj>.

Kızılayı ve DGP tarafından yönetiliyordu. Mülteciler, ESSN ve Ş.E.Y programının yanı sıra, Türk Kızılayı'nın Kızılaykart platformunu besleyen diğer programlar aracılığıyla insani destek aldı ve bunda Türkiye genelinde yaklaşık 2,4 milyon temel ihtiyaç sahibi kişilere ulaşmasını sağladı (IFRC ve Türk Kızılay, 2020).

Bu yerel yanıt, Türk aileleri ile STK'lardan gelen sayısız özel iyi niyet gösterisini de içermektedir. Bir araştırmaya göre (HUGO, 2014), Türk katılımcıların yaklaşık %31'i, Suriyeli mültecileri desteklemek için bireysel finansmana katkıda bulunmuştur.

Bununla birlikte, Türkiye'de yaşayan toplum başlangıçta Suriyeli mültecileri memnuniyetle karşılarken, son yıllarda sosyal ve politik tartışmaların seyri değişti ve bu da kamuoyunda Suriyelilere karşı giderek daha olumsuz bir algı oluşturdu. Türkiye, uzun bir süre boyunca milyonlarca Suriyeli mülteciyi ağırlarken aynı zamanda çalkantılı bir siyasi ve ekonomik dönemle karşı karşıya kaldı. 2017 yılından bu yana yavaş yavaş gelen ve durdurulamayan ekonomik krizin hızlanması dövizde devalüasyona yol açtı, bu dış borçlar yükselmesine neden oldu. Ücretlerin düşük olması satın alma gücünün düşmesine neden olurken, resmi işsizlik oranı %12,2, genç işsizlik oranı ise neredeyse %30'dur. (TÜİK, 2021a) Sonuç olarak, birçok mülteci ve giderek artan sayıdaki Türk vatandaşı, geçinebilmek için hükümetten gelen mali ya da aynı yardımlara ve/veya kredilere bağımlıdır. Covid-19 salgınının etkileriyle daha da şiddetlenen yoksulluk oranlarında bir artış olurken, bunun yanı sıra ekonomik zorlukların hafifletilmesine dair herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Yer değişim krizinin uzamasıyla birlikte, her geçen yıl mültecilerin Suriye'ye dönme olasılığını azaltıyor ve bu da Türkiye'nin gelişmiş altyapısını ve ekonomisini baskı altında kalmasına neden oluyor.

Bu ekonomik kriz, siyasi sistemdeki önemli değişiklikler ve sık sık yapılan seçimlerle daha da karmaşık bir hal aldı. Mültecilerle ilgili meseleler siyasi bir savaş alanına dönüştürülürken siyasi söylemde belirgin bir değişiklik olmuştur. Kısa sürede Türkiye'ye gerçekleşen büyük çaptaki yer değişimi, Türk popülasyonu arasında Türkiye'nin sınırlarının ve göç süreçlerinin yönetilemeyeceğini ve daha güvensiz hale geleceği endişelerinin artmasına neden olmuştur (Erdoğan, 2020a: 75). Oy için yarışırken tabanlarını harekete geçirmek için Suriyeli mültecileri giderek daha fazla hedef alan ve bunu yaparken de mevcut klişeler ile ön yargıları körükleyerek ayrımcılığı ve nefret söylemini teşvik eden siyasi yelpazedeki partiler bu endişelerden istifade etti. (Memisoglu ve Ilgit, 2017) Türkiye'deki çok sayıda mültecilerin varlığı ve yer değiştirmelerinin sürüncemeli doğasından dolayı bu Türkiye'deki mülteci sorununun siyasallaştırılmasını daha da mümkün kılmıştır. Bu araştırma için görüşülen bir ev sahibi topluluk kuruluşunun vurguladığı gibi, "Türkiye'deki mülteci sayısı diğer birçok ülkenin nüfusuna eşittir".

3 Koruma savunuculuğu yaklaşımları

3.1 İyi uygulama iş birliği

Bu araştırmada, tüm aktörler – ister yerel ister uluslararası olsun – savunuculuk çalışmaları yürüten diğer örgütlerle iş birliğinin, mültecilerin ve ev sahibi toplulukların yaşamlarıyla hakları üzerinde daha büyük etki potansiyeli ile bunun savunuculuk çabalarına fayda sağlayacağını onayladı. Uluslararası ve yerel aktörler, başkalarıyla birlik içinde kullanırsa seslerinin daha güçlü ve ikna edici olacağını kabul etti. Bir MLÖ, mültecilerin ruh sağlığı hizmetlerine erişimi konusunda iki USTK ile başarılı bir iş birliği olduğunu bildirirken, ayrıca burada bakanlık temsilcileriyle üst düzey toplantılara katılmak da dahil olmak üzere Sağlık Bakanlığı ile önemli bir göreve öncülük etmişlerdir. MLÖ, mülteciler için ruh sağlığı hizmetlerine daha iyi erişim sağlamaya davet eden bir savunuculuk girişimini Sağlık Bakanlığı'na önerdi. Sonucunda ise, Sağlık Bakanlığı ile eş güdümlü olarak mülteci liderliğindeki ve yerel/ulusal örgütler ile USTK'ların bir kombinasyonu ile toplu olarak yönetilen mülteciler için bir dizi yeni ruh sağlığı ve fizik tedavi merkezinin açılması oldu. Başka bir örnekte ise, bir MLÖ ile BM kuruluşu arasında, MLÖ'nün bir zorbalık karşıtı politika yazmaya davet edildiği bir savunuculuk iş birliğine verildi. Yine de diğer yerel örgütler; kamuoyunun dikkatini bu konuya çekmek amacıyla, uluslararası hak temelli örgütlerin savunuculuk yöntemiyle vurgulamaya çalıştığı vakalar veya meselelere karşı “sahada” takip etmek gibi ortak savunuculukla ilgili bilinçli olarak tamamlayıcı roller üstlendiklerini bildirdiler. Ancak, yerel ve uluslararası aktörler arasında savunuculuk çalışmaları konusunda bazı iş birlikleri olduğuna dair kanıtlar olmasına rağmen, bu genel olarak sınırlı kaldı.

3.2 Koruma savunuculuğu nasıl anlaşılır

3.2.1 Savunuculuğa yönelik farklı yaklaşımlar

Devletler, kendi topraklarında barındırdığı mülteciler de dahil olmak üzere, hakların korunmasında birincil sorumluluğa sahiptir. Ancak insani bağlamda; uluslararası, ulusal ve yerel insani yardım ve kalkınma kuruluşları, hakların gerçekleştirilmesi için koşulların ve elverişli bir ortamın sağlanması için açıkça odaklanırlar.

İnsani yardım kuruluşları, USTK'lar, BM kuruluşlarının yanı sıra; ulusal aktörler ile yerel sivil toplumunun farklı etki, eylem ve faaliyet alanları vardır (Slim ve Bonwick, 2005). Bu, dahil oldukları savunuculuk türünü şekillendirir. BM sistemi içindeki UNHCR, mülteci nüfusu için temel bir koruma liderliği rolüne sahip olmasına rağmen, UNICEF'in mülteci çocuklar da dahil olmak üzere “çocuk haklarının korunmasını savunma” yetkisi bulunmaktadır. Uluslararası Kurtarma Komitesi (IRC), Norveç Mülteci Konseyi (NRC) ve Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) gibi uluslararası yer değişimine odaklanan STK'lar, hem merkezde hem de ülke düzeyinde mülteci savunuculuğu hakkında faaliyette bulunabilir. Oxfam ve Save the Children gibi diğer kuruluşlar, kalkınma ve insani krizler konusunda koruma savunuculuğuna dahil olmayı içeren çok sektörlü bir yaklaşıma sahiptir. Uluslararası insani yardım kuruluşları geleneksel olarak koruma savunuculuğu taahhütlerini ülkedeki fiili rolleriyle dengeleyerek,

etkilenen popülasyonlara koruma programları sunmak için erişimini sürdürmeye devam etmektedir. Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası Mülteciler ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi uluslararası insan hakları aktörleri, insani yardım veya kalkınma programlarının uygulanmasında fiili bir role sahip değilken; hem ev sahibi hem de bağış yapan hükümetleri hedef alan kamu savunuculuğunu sıklıkla kullanmaktadır. Türkiye'deki ve diğer yerlerdeki Suriyeli mülteci krizi boyunca, kamusal bir yaklaşımı benimseyen savunuculuk faaliyetlerine aktif olarak iştirak ettiler.

Uluslararası insani aktörler arasında koruma savunuculuğu üç geniş alanda kavramsallaştırılabilir: ikna etme, seferberlik ve ihbar (bkz. Kutucuk 4).

Kutucuk 4 Savunuculuğun üç alanı

İkna ederek savunuculuk

Karar alıcıların, değişim ve bu değişikliği yapmak için eyleme geçme ihtiyacına ikna olmalıdır. İkna, sivilleri korumak için uygun otoriterlerin iknası gücün argümanından ziyade argümanın gücünü kullanma eğilimindedir.

İkna; yüz yüze toplantılar, hedeflenen raporlar, mektuplar veya resmi delegasyonlar dahil olmak üzere çeşitli yaklaşımlarla gerçekleştirilebilir.

Seferberlikle savunuculuk

Başkalarıyla birlikte bir tartışma yapmak genellikle daha zorlu bir hadiseyle sonuçlanır. Seferberlik, sivilleri korumak amacıyla belirli bir çalışma formundaki güçlü karar vericilerden oluşan; uygun bir ağ oluşturma, bilgilendirme ve harekete geçirme sanatıdır. Seferberlik birçok şekilde olabilir. Tabandan tepeye olacak şekilde, etkilenen popülasyonlar lehine ülke içi sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesini ve seferber edilmesini içine alabilir. Örneğin, Latin Amerika'nın bazı bölgelerinde uzun süreli savaş durumundaki en güçlü örgütlerden bazıları, sivillerin siviller için oluşturduğu iyi örgütlenmiş dayanışma hareketlerinden meydana gelmiştir. Uluslararası alanda, geniş kapsamlı bir insan koalisyonu birçok ülkede aynı noktayı tartışmak için bir araya gelebilir. Tümünüyle tepeden tırnağa bir tezahürde, önemli insanların dikkatini çekmek ve onların buyruklarını yerine getirmek bir mesele olabilir. Örneğin, bazen doğru karar alıcıya doğru zamanda, doğru kişiden gelen tek bir telefon çağrısı; güçlü bir yerel, ulusal ve uluslararası kaynak ağını harekete geçirebilir. Genellikle, seferberlik her iki yaklaşımın da aynı anda çalışmasını gerektirir.

İhbar ederek savunuculuk

İhbarın gerekleri; karar vericileri kamuya açık, özel vicdan veya açık çıkar yoluyla belirli eylemlerde bulunma konusundan dolayı utandırmaktır. Bu etkili bir müdahale türü olsa da, bazen ziyadesiyle fikir ayrılığına neden olabilir ve gelecekte daha yapıcı ilişkilere kapı açabilir. Bu nedenle dikkatli kullanılmalıdır. Bu nedenle, ihbar genellikle insani savunuculukta son çare olarak tanımlanır.

Ulusal ve yerel STK'lar, uluslararası insani yardım aktörleri her zaman aynı şekilde kavramsallaştırmaları da, koruma savunuculuğunda kritik roller oynarlar. Türkiye olayında ise, birçok yerel STK ile toplum örgütleri; mültecilerin ve sığınmacıların yaşamlarını iyileştirmek için savunuculuk faaliyetlerinde bulunuyor ve bunu Suriyeli mültecilerin gelmesinden çok önce yapıyorlardı. Diğerleri, mülteciler gelmeden önce kadınlar, etnik azınlıklar ya da diğer düşük gelirli gruplar gibi Türkiye'deki diğer sosyal grupların haklarını savunma deneyimine sahipken sonrasında çalışmalarını 2011'den bu yana mültecilerin haklarına odaklanacak şekilde uyarlamıştır. Yaklaşımlar yerel STK'lar arasında farklılık gösterirken; diğer yandan dayanışma hareketlerini, kampanya yürüten avukatların desteğiyle yasal yollara başvurmaya ve sivil toplum dernekleri kurmayı kapsamaktadır. 2019 yılında Suriyeli mültecilerin Türkiye'nin belirli kentlerini terk etme zorunluluğuna tepki olarak kurulan dayanışma hareketinin örneklerinden biri, mültecilerle dayanışma içinde yürüme ve araştırma raporları ile basın açıklamaları yayınlama konusunda kamusal bir yaklaşım benimseyen "Birlikte Yaşamak İstiyoruz İnisiyatifi" oldu. Bazı yerel STK'lar, mültecilere yönelik hizmetlere erişimi iyileştirmek için karar vericilerle, bu durumda yerel yetkililerle doğrudan etkileme/diyalogdan da yararlandı. Bu vakalardan biri olan, İzmir'deki eczacıları Suriyelilere ücretsiz ilaç (Türk yasalarına göre ücretsiz ilaç almaya hakları vardır, ancak bu uygulamada yerine getirilmemektedir) vermeye ikna etmek için onlarla konuşan Halkların Köprüsü adlı bir örgüttür (MacKreath ve Sağnıç, 2017: 28).

3.2.2 Farklı koruma anlayışları

Yerel ve ulusal aktörler, savunuculuk söz konusu olduğunda "koruma" kavramı altında sınırlandırılmamıştır. Savunuculuğu; mültecilerin yaşamlarından herhangi bir iyileşme elde edebilmek için kullanılacak bir araç olarak görme eğilimindedirler, ayrıca duruma ve mültecilerin değişen öncelikleri sonrası karşı karşıya kaldıkları zorluklara bağlı olarak, savunuculuğa bir dizi bileşik haklar üzerinden değişken ve uyarlanabilir olarak yaklaşırlar.

Buna karşılık, uluslararası insani yardım sisteminin sektör bazlı yaklaşımı, "koruma savunuculuğu" da dahil olmak üzere "koruma faaliyetlerinin" koruma sektörüne dahil olduktan sonra daha dar bir haklar grubuna odaklandığı anlamına gelir. Bu, insani-kalkınma-barış bağlantısının yanı sıra, sağlıktan sosyal korumaya kadar geniş bir alanda hakların birbirine bağlı doğasına rağmen geçerlidir. Uluslararası hukukta belirtildiği gibi korumanın *tüm* haklarla ilişkili olmasına rağmen, koruma aktörleri sosyoekonomik haklar konusunda daha az savunma eğilimindedir; sağlık ile eğitim kendi sektörlerinde ve genellikle daha az hak temelli bir odakla ele alınmaktadır. Sektör yaklaşımı, uluslararası insani sektör içinde silo haline gelmiş ve biraz daha dar bir koruma anlayışı yaratmıştır; savunuculuk, çalışma hakkı, sosyal koruma veya barınma gibi daha geniş bir haklar grubuna erişim sağlamaktan ziyade, şiddet ve sömürü gibi "geleneksel" haklara odaklanmaktadır.

Ancak bu daha çok geniş ekonomik ve sosyal hakların savunulması, sosyal koruma ve geçim kaynakları gibi konuların; mültecilerin refahı, güvenliği ve korunması için en önemli öncelikler olduğunu düşündüğümüz Türkiye gibi sürüncemeli bir yer değişimi durumunda hayati önem taşımaktadır. Bir uluslararası kalkınma aktörünün belirttiği gibi, "Türkiye'de koruma sosyal korumadır".

3.2.3 “Koruma savunuculuğu” terimi, iş birliğinin önünde bir engeldir.

Koruma anlayışındaki farklılıklar, “koruma savunuculuğunun” uluslararası insani sistemin birçok kavram ve yapısından biri olduğunun yanı sıra farklı şartlarda her zaman sorunsuz bir şekilde aktarılmadığını altını çizmektedir. Ayrıca az sayıda uluslararası insani aktör tarafından “sahiplenilmiş” olarak algılanmakta olup; yerel, ulusal ve kalkınma aktörleri tarafından dışlayıcı olarak görünmektedir.

“Korumayı” neyin oluşturduğu ve uluslararası insani yardım sisteminin sektör bazlı yaklaşımına dair farklı bakış açıları, iş birliğinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu kavramsal bölünme, uluslararası aktörler tarafından tam tanımlanmamışken yerel aktörler bunun kesinlikle farkındaydı. Uluslararası aktörler, yerel aktörlerin mültecilerin hakları konusunda savunuculuğu kavramsallaştırma ve yaklaşım biçimleriyle ilgilenmek için çok az çaba sarf ediyor gibi görünüyordu; bu, sistemin yerel aktörleri dinleme, anlama ve onlardan öğrenme isteğini göstermek de dahil olmak üzere yerel şartlara uyum sağlamakta zorlandığını göstermektedir. Örneğin görüşülen bir USTK, yerel aktörlerle iş birliğinin önündeki en önemli engellerden birinin, dil engeli veya kaynak eksikliği nedeniyle sektörel çalışma grubu toplantılarına düzenli olarak katılamamaları olduğunun altını çizerek; yerel aktörlerin, uluslararası aktörlerin aşına olduğu savunuculuk konusundaki iş birliklerini artırmaya yönelik çerçeveleri nasıl karşılamaları gerektiğini göstermiştir. Bu engel, araştırmamızın mülteci haklarıyla ilişkili savunuculuk konusunda uluslararası ve yerel aktörlerin yanı sıra, uluslararası insani yardım ve kalkınma aktörleri arasında neden çok az bütünsel analiz ve gündem belirleme bulduğunu açıklamaya yardımcı olur.

3.3 Yerel ve uluslararası aktörlerin savunuculuk öncelikleri

Araştırmamız; yerel ve uluslararası aktörlerin, mülteciler ile ev sahibi toplulukların karşılaştığı sorunları farklı şekilde ön planda tutan ve bu konuların iki aktör grubu tarafından kavramsallaştırıldığı farklı yollar olduğunu ortaya koydu. Uluslararası ve ulusal/yerel aktörler arasında müşterek savunuculuk önceliklerinin olduğu yerlerde; bu, yaygın koruma sorunları ile ilgili olan, örneğin mültecilere yönelik hizmetlere erişimin iyileştirilmesi ile yayılmıştır.

Mültecilerin hizmetlere erişmesine izin verme açısından Türkiye’deki kısmen güçlü yasal çerçeve göz önüne alındığında, tüm aktörler hakların *uygulanmasının* savunuculuk için bir öncelik olması gerektiğini kabul etmiştir. Bu, mültecilerin hakları konusunda, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde, ayrımcılığın ve yanlış anlaşılmanın ele alınmasını içeriyordu. Bir MLÖ görüşmecisi tarafından açıklandığı gibi bu, onların yaklaşımını etkiledi:

Mülteciler, haklarına erişim konusunda tüm kurumlarda aynı deneyimlere sahip değildir ve bu genellikle mülteciler hakkında (kurumsal veya bireysel düzeyde) yerleşmiş fikirler ile önyargılar tarafından bildirilir). Bu yüzden, belli kurumlarda belirli düzenlemelerin uygulanmasında direnç görüyoruz. Savunuculuğa dahil olmamızın asıl nedenlerinden biri de budur.

Yerel örgütler, mültecilerin Türk hukuku kapsamında sahip oldukları yasal çerçevelerin uygulanmasına odaklanmanın yanı sıra, çözüm bulunamamış temel yasal meselelere öncelik vermeye işaret ettiler.

Bu, uzun vadede kalıcı bir statüye erişimle ilgili meseleler ile Geçici Koruma (TP) statüsünün geçici niteliğiyle ilgili zorlukları kapsıyordu. Diğerleri, kayıtlı oldukları il dışındaki illerde ikamet eden mültecilerin hizmetlere erişim açısından yüzleştikleri zorlukların altını çizdi. Yasal statüyle ilgili olarak belirtilen diğer savunuculuk öncelikleri arasında sığınma, gözaltı ve sınır dışı etme koşulları, sınırların kapatılması ve mülteci iadelerinin yanı sıra, kadın, çocuk ve engelli mültecilerin korumaya erişimi yer almaktadır.

MLÖ'ler, Türkiye içinde ve dışında hareket özgürlüğünün önemli olduğunu belirtti. Bu, GKY kapsamında kayıtlı oldukları illerin değiştirilmesi ve yurtdışına seyahat etmelerine izin vermek amacıyla Suriye konsolosluklarında pasaport alınması ve/veya yenilenmesi ile ilgili zorlukları içeriyordu. Ayrıca, Suriye'ye geçici olarak döndükten sonra GK statüsünü kaybedenler de dahil olmak üzere belirli mülteci gruplarının karşılaştığı zorlukları başka bir savunuculuk önceliği olarak belirtiler.

3.3.1 Uzun ve kısa vadeli öncelikler

Daha yakın zamanlarda, yerel, ulusal ve mülteci liderliğindeki örgütler; Covid-19 salgınının, sosyal uyum gibi uzun vadeli hedefler yerine, mültecilerin temel hizmetlere erişimi de dahil olmak üzere daha acil ihtiyaçları savunmaya geri dönmelerini gerektirdiğini kaydetti. Küresel salgın, hem ev sahibi hem de mülteci popülasyonları için ekonomik ve sosyal eşitsizliklerde dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyete dayalı şiddette artışa yol açmanın yanı sıra, mülteci çocuklar için çevrimiçi eğitime erişimle ilgili zorlukları giderek kötüleştirdi. Yerel örgütler, etkilenen topluluklarla sahadaki sorumluluklarından haberdar olarak öncelikleri bir kez daha nasıl süratle değiştirdiklerini bildirdiler. Yerel bir Türk STK'sından bir görüşmecinin belirttiği gibi:

Covid-19 sırasında, aile içi şiddet vakalarında önemli bir artış gördüğümüzden dolayı çalışmalarımızda değişiklikler fark ettik ve ayrıca mülteciler için uzaktan eğitim yoluyla eğitime erişim eksikliği konusunda artan endişeler bulunmaktadır. Her iki mesele de çalışmalarımızın savunuculuk odağını etkiledi.

Ancak genel olarak, yerel ve ulusal aktörlerin daha uzun süreli savunuculuk önceliklerini belirleme olasılığı daha yüksekti. Bu aktörler, hem daha geniş bir politika düzeyinde daha elverişli bir ortam yaratmak hem de mültecilerin kendi çevrelerinde güvende olmalarını sağlamak amacıyla sürekli olarak sosyal uyumu²² mülteci haklarının korunması ve desteklenmesi için kritik bir savunuculuk önceliği olarak tanımladılar. Bu kadar çok sayıda mülteci, aynı kaynaklara, işlere ve hizmetlere bağlı olarak birkaç yıldan beri ev sahiplerinin yanında yaşarken, Türk ev sahibi topluluğu arasında artan sosyal kaygılara öncelik verme ihtiyacını kabul ettiler. Yerel bir STK'nın açıkladığı gibi: "Savunuculuğunuz mültecilerin ihtiyaçları ve öncelikleriyle ilgili olsun - burada evlerinde olduklarını ve tehdit altında olmadıklarını hissetmek- ve mülteciler ile ev sahibi topluluklar arasında köprüler kuruyor olun - en büyük koruma aracınız topluluğunuzdur. Çevrenizde kendinizi güvende hissetmiyorsanız, bir daha asla güvende hissetmeyeceksiniz."

22 Literatürde sosyal bütünlük yeterince tanımlanmamıştır. (Guay, 2015: 7). Ancak, basitçe söylemek gerekirse, mülteciler ve ev sahibi toplum arasındaki karşılıklı ilişkileri, güven seviyesini ve bağları içerir.

Bir dereceye kadar, uzun vadeli ihtiyaçlar müdahalenin başlarında bir öncelik değildi (Özden ve Ramazan, 2019), ancak bazı yerel aktörler, uluslararası aktörlere kıyasla odaklarını sosyal uyuma kaydırmada hızlı olduklarını belirtti. Sosyal uyum, Türkiye için ilk 3RP'den (2015-2016) beri bir sorun olarak dikkat çekse de, yer değişimi durumu daha uzun sürene kadar uluslararası aktörler için bir öncelik olarak ortaya çıkmış gibi görünmüyor. Odak noktasındaki bu değişiklik aynı zamanda, giderek uzayan durum nedeniyle yeniden yerleştirme ile gönüllü geri dönüş gibi diğer kalıcı çözümlere erişimin azalması, uluslararası sorumluluk paylaşımındaki genel düşüş ve ayrıca uluslararası aktörler arasında yeniden yerleştirmeye öncelik vermenin AB-Türkiye bildirisinin imzalanması göz önüne alındığında kaynak israfı olacağına dair artan bir algıdan da etkilenmiştir. Bir USTK çalışanının tanımladığı gibi:

AB-Türkiye bildirisinin ardından USTK'lar yeniden yerleştirmeyi çok daha az savunmaya başladılar, çünkü yeniden yerleştirmeye ilgili bu argümanları duymaya kimsenin iştahı olmadığını göreceksiniz. Odak noktası ise daha çok mültecilerin yaşadığı ev sahibi ülkelerin entegrasyonuna doğru yön değiştirmiştir.

Artık müdahalede sosyal uyum bir öncelik olsa da, geleneksel insani operasyonel yaklaşım, uluslararası aktörlerin deneyim eksikliği, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve sürüncemeli yer değişimi ortamlarına dahil olma gibi daha uzun vadeli konuları savunmaya uygun olmadıkları ve daha uzun vadeli yaklaşımlara geçişte yavaş oldukları anlamına gelir. Bu genellikle yerel örgütler tarafından eleştirilmiştir. Bir ev sahibi topluluk örgütünün tanımladığı gibi:

USTK'ların rol model olmaları önemlidir, fakat gerçekte uzun vadeli etkiye bakmak yerine, çoğunlukla kısa vadeli projelere dayalı çalışırlar. Öte yandan Türk sivil toplumu ise uzun vadeli ihtiyaçlar etrafında planlar yapıyor. Örneğin; Covid-19'a karşı, mülteciler için çok sayıda insani yardım ve gıda dağıtımı yapıldı fakat USTK'lar Covid sonrası mültecilerin uzun vadeli ihtiyaçları üzerine düşünmek için bir araya gelmediler.

Özellikle; bazı ulusal aktörler, uluslararası aktörler tarafından büyük ölçüde benimsenen savunuculuğa yönelik kısa vadeli yaklaşımların, mevcut değişen bağlamı fark etmeden yaygın olan insani yaklaşımları tekrarlama ve sürdürülmesi konusunda daha geniş bir meseleye işaret ettiğine dikkat çekti.

Yerel örgütler; nihai hedeflerinin uluslararası aktörler tarafından paylaşıldığını hissederken, savunuculuk öncelikleri iyi bir şekilde sıralanmamıştır. Yerel örgütler, uluslararası insani yardım kuruluşlarının savunuculuk yürütmekten ziyade insani yardım sağlamaya öncelik verdiğini hissettiler. Ayrıca, uluslararası aktörlerin genellikle destekledikleri topluluklarla iletişimden kopuk olduklarını ve öncelikleriyle ihtiyaçları konusunda sağlam bir anlayışa sahip olmadıklarını gözlemlediler. Bazıları bunun, bağış yapan kurum ve kuruluşların öncelikleri tarafından yönlendirildiğini öne sürdü.

3.4 Yerel ve uluslararası aktörler savunuculuk önceliklerini nasıl belirler?

Yerel örgütlerle yapılan görüşmeler, savunuculuk önceliklerinin hem bireysel hem de kurumsal düzeyde mülteci ve ev sahibi topluluklarla yakın temasları nedeniyle doğrudan bilgilendirildiğini ortaya çıkardı.

Bu öncelikler, sahadaki değişen ihtiyaçlara bağlı olarak hızla değişebilir. Örneğin, yerel bir aktör, birlikte çalıştıkları yerel topluluktaki sorunlara ilk elden tanık olduktan sonra organizasyonun önceliklerinin nasıl değiştiğini açıkladı:

Zaman içinde mülteci sayısının artmasıyla birlikte (2013-2014 yıllarında); ev sahibi toplulukların işe erişimlerinde, aşırı kalabalık mülteci hanelerinde, fuhuşta artışta, mülteci çocukların okul sistemine entegrasyonunda vb. sorunlar görmeye başladık. ...Şirketler yerel halk arasında işçilerden daha ucuza daha fazla mülteciyi işe almaya başladığında, ev sahibi topluluklarda artan işsizliğin bir sonucu olarak mültecilere yönelik tutumlar olumsuz etkilendi. Yerel düzeyde büyüyen diğer sorunlarla birlikte bu gelişme, çalışmalarımızın daha fazlasını mültecilerin haklarına erişim ve sosyal uyum üzerinde yoğunlaştırmamıza sebep oldu.

Yerel örgütlerin çoğu, gündemlerini değiştirebilecek ve sosyal uyum da dahil olmak üzere daha sürdürülebilir uzun vadeli yaklaşımlara odaklanacak kadar esnek ve becerikliydi. Çatışma olmamasını sağlamak ve mültecilere karşı ayrımcılığı azaltmak ve ayrıca mültecilerin olumsuz resmetmeden kaynaklanan artan gerilimlere karşı koymak için savunuculuğa nasıl öncelik verdiklerini anlattılar. Ayrıca bir MLÖ, uluslararası insani yardım aktörleri henüz konuyla ilgilenmezken, kendilerinin, topluluk öncelikleri doğrultusunda sosyal uyumu artıracak savunuculuk faaliyetlerini ve programlarını hedeflemeye başladıklarını da belirtti.

Yerel örgütler, kriz giderek derinleştikçe kendi yaklaşım ve savunuculuk mesajlarını uyarladıklarını da ifade etti. MLÖ'lerden biri 'Suriyelilerin burada kalıcı olduğu belli olunca savunuculuğumuzun odağını değiştirdik ve siyasi açıklamadaki değişime ve Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemindeki artışa şahit olduk' şeklinde açıklama yaptı. Yerel kuruluşların savunuculuk önceliklerini temel ihtiyaçlara, uzaktan eğitime erişime ve cinsiyete dayalı şiddete nasıl kaydardıklarını belirttikleri Covid-19 sonrası sahadaki duruma uyum sağlama becerisi, esnekliği ve yeteneği tekrar ispatlandı. Bir ulusal aktör UNHCR'nin yaklaşımlarını etkilemek için mültecilerin sağlık önlemleri ve ruh sağlığı hizmetlerine ilişkin bilgilere erişimini belirlemek amacıyla sahada bir ihtiyaç tespiti yapıldığını anlattı.

MLÖ'ler genelde kendilerini etkileyen sorunlara öncelik verdi. Görüşmeler mültecilerin özel taleplerini içeren aramaları dahil bireysel olma ve daha sık yapılma eğilimindeydi. MLÖ'ler, etkilenen toplulukların önceliklerinin farkında olmadıkları ve önceliklerini krizin hızla değişen ihtiyaçlarına uyarlama konusunda yeterince becerikli olmadıkları için uluslararası aktörleri eleştirdiler. Pek çoğu da uluslararası aktörlerin etkilenen topluluklarla yeterince görüşmediğini düşünüyordu. Bir MLÖ, USTK'ların savunuculuk faaliyetlerine Türkiye'deki Suriyeli ve diğer mültecilerin özel durumuna uyarlanmamış ön yargılı ve değişmeyen bir mülteci anlayışı getirdiğini düşünüyordu.

Uluslararası insani yardım aktörleri mültecilerle yapılan görüşmeler sonucu savunuculuk faaliyetlerindeki önceliklerini belirlediklerini açıklasalar da, bu görüşmelerin tavrı çoğu yerel ve ulusal aktörden farklıydı. Uluslararası örgütler esasen özel ve bağımsız programlar üzerinden, dolayısıyla, daha bütüncül bir mülteci hakları yaklaşımından ziyade, müdahalenin farklı 'kesimlerinin' bakışı ve uzmanlığı aracılığıyla

mültecilerle görüştüklerini açıkladılar. Görüşülen bir USTK temsilcisi şunları söyledi: “İyi bir koruma programı sağlamaktan bizi neyin alıkoyduğuna baktığımda, ki burası bizim odaklandığımız noktadır, bizi mesajlarımıza ve hedeflerimize götürdüğünü görüyorum’.

Uluslararası aktörler savunuculuk önceliklerini etkilemenin anahtarı olan 3RP’nin yıllık müzakere ve tasarlama sürecinden bahsettiler. Fakat, Türk hükümetiyle ortak çalışma çerçevesi, doğası gereği mülteci haklarını ilgilendiren mülteci savunuculuk rolüyle çatışmaktadır. Bu bakımdan, savunuculuk öncelikleri kılavuzu olarak 3RP sürecine bağlılık, USTK’ların sahadaki öncelikleri kaçırmasına neden olabilir.

Tam tersi, yerel örgütler savunuculuk önceliklerini belirlemede 3RP sürecini çözüm olarak benimsemedi. Bunun yerine ihtiyaçların tespiti, anketler ve müzakere grupları yoluyla sistematik olarak savunuculuk önceliklerini belirlediler. Bunun nedeni; yerel örgütlerin 3RP’nin geliştirilmesine katkı sağlarken, uluslararası örgütlere kıyasla daha sınırlı ve hatta bazen sembolik bir katılım sergilemeleri olabilir (yerel aktörlerle müzakere yapılırken, yerel örgütler bunun anlamlı veya etkili olmadığından şikayet etmektedirler). Bu durum, sürecin onların çalışmalarıyla ne kadar alakalı olarak algılanmasından ve İngilizceyi çalışma dili olarak kullanmayan örgütlerin katılımını kolaylaştırmak için alınan tedbirlerin eksikliğinden de kaynaklanabilir.

Tematik odaklı örgütlerin savunuculuk öncelikleri, kendi örgütsel odaklarıyla (ör. kadın hakları veya engelli hakları) ve yayınlanmış raporlar, akademik araştırmalar ve ihtiyaç tespitleri gibi ikincil kanıtlarla şekillenme eğilimindeydi. Yerel örgütler, öncelikleri belirlemek amacıyla hem meslektaşların düzenli etkileşimleri hem de çeşitli platformlar, ağlar ve forumlar aracılığıyla diğer yerel örgütlerle görüştüklerini de bildirdiler.

Görüşmelerimizde, bir USTK ile yerel örgütler arasında, savunuculuk önceliklerini belirleme ve ortak savunuculuk stratejisi geliştirme amacı taşıyan sadece bir katılımcı ortaklık örneği tespit ettik. Bir USTK’nın Ülke Yöneticisi ‘başlangıç noktalarını’ ittifak kurma ve hem onların hem de daha geniş mülteci topluluklarının önceliklerini anlama amacıyla yerel aktörlerle ilişki kurmak olarak tanımladı. Yerel Türk ve mülteci liderliğindeki örgütlerle ortaklaşa algı anket çalışmalarını nasıl yürüttüklerini ve onların kendi savunuculuk önceliklerini belirlemelerinin yanı sıra savunuculuk yaklaşımlarını ve hedeflerini belirlemeleri için de alanlar yarattıklarını anlattı.

3.5 Uluslararası ve yerel örgütler savunuculuklarında kimi ya da neyi hedef aldı?

Yerel aktörlerin savunuculuğu birkaç seviyede hedef alındı. Çoğunluğu GiGM,²³ Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (AÇSGB)²⁴ ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dahil ulusal ve alt ulusal düzeyde resmi

23 İl Göç İdaresi Müdürlükleri Dahil.

24 Bu raporun yazıldığı tarih itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 21 Nisan 2021 tarihinde açıklanan bir karar neticesinde Aile ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmak üzere iki ayrı bakanlığa bölünmüştür (Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, 2021).

kurumları hedefleyen, hükümetin yerel ve ulusal düzeylerinde hedeflenen karar vericilere erişimi olanlar.²⁵ Ayrıca bazı yerel örgütler mültecilerin hizmetlere erişimi gibi öncelikli konularda bakanlar, Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı dahil yüksek düzey politika yapıcılarla da doğrudan görüştü. Mülakat yapılan bir RLO yetkilisi kendi örgütünün ulusal hükümetle nasıl savunuculuk yaptığını ve merkez yönetimdeki yüksek seviye karar mercilerine nasıl ulaştığını paylaştı.

Aynı zamanda, uluslararası aktörlerin, çoğunluğu Başkan Yardımcısı dahil farklı seviyelerine erişim sağlayan 3RP süreci üzerinden olsa da, ulusal yönetime belirgin şekilde erişimi vardı. Görüşülen bazı yerel örgütler, uluslararası aktörlerin belirli müzakere masalarında daha fazla varlık gösterebileceğini düşünse de, bunun, üstün kabiliyet veya daha yaygın ağlardan ziyade kaynaklara daha fazla erişimleri ve buna bağlı özel savunuculuk personeli istihdam etme imkanlarından dolayı olduğu yönünde bir görüş vardı. Bazı yerel aktörler, otoriter bağışçı taleplerinin bu gibi uzman personel istihdamını engellediğinden yakındı.

Bazı yerel aktörler de bireysel olay temelli savunuculuk yaklaşımını benimseyerek hükümetin haricinde ailelere ve topluluk üyelerine, medyaya ve diğer uluslararası insani yardım kuruluşlarına ulaştı. Bir örnekte, büyük ulusal bir STK mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyumu kolaylaştırmak ve mültecilerin kendi haklarını güvenle kullanabileceği bir yerel topluluk oluşturmak amacıyla farkındalık artıran aktiviteler ve eğitimler yaptı. Hükümet dışı başka bir savunuculuk örneğinde, yerel bir STK, sahip oldukları haklar konusunda mültecileri eğitmek amacıyla medyayı hedeflediğini ve ulusal medyada daha olumlu mülteci tasvirleri kullanmaları için onları teşvik ettiğini anlattı. Ulusal bir örgütün deyişiyle, bu yöntemler etkili olabilir: 'Bazı durumlarda savunuculuk çabalarımızdan sonra kuruluşların kendi kural veya uygulamalarını değiştirebileceğini göreceğiz. Bu durum bireysel savunuculuk çabalarının da işe yarayabileceğini gösterir ve her iki yöntemin de (bireysel savunuculuk yaklaşımları ve siyasi süreçlerde savunuculuk) birbirini tamamlayan süreçler olması gerekir'.

Ayrıca, yerel örgütlerin diğer insani yardım aktörleri hedef aldığına dair kanıtlar bulduk. Bir MLÖ Covid-19 salgınının mülteciler üzerindeki etkilerine ilişkin kendi savunuculuk çabalarını anlattı: 'UNHCR, Başkanlık, Türk Kızılayı ve diğer yardım kuruluşlarına hitaben dört farklı dilde mültecilerin açlık riskini anlatan açık bir mektup ve bir imza kampanyası başlattık'. Yerel aktörlerin aksine, uluslararası insani aktörler savunuculuk için hükümet ve politika yapıcılarının dışındaki aktörlere öncelik vermekten bahsetmedi.

Kentsel aktörler, yerel aktörlerin yanı sıra bazı uluslararası aktörler için önemli bir savunuculuk hedefiydi ve bu, Türkiye'nin yüksek kentleşme oranını ve belediye başkanlarının etkisini yansıtıyordu. Daha büyük bir ulusal örgütün temsilcisi belediye başkanları ve şehir yöneticileriyle yaptığı görüşmelerin mültecilere olumlu bir değişim sağlamak için gerekli olduğundan bahsetti. Bu tür aktörlerle yapılan düzenli gayri resmi görüşmeler, ev sahipleri ile anlaşmazlıklar ve okullara erişememe gibi mültecilerin her gün karşılaştığı sorunları çözmede etkili oldu ve belediye başkanlarının ve şehir yöneticilerinin nasıl kentsel anlamda değişimin aktörleri olabileceğini gösterdi.

25 Sağlık Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü, AFAD, Sanayi Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Yargıtay, Emniyet Müdürlükleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ve siyasi partiler hedeflenen diğer kurumlar arasındadır.

Hem yerel hem uluslararası aktörler, uluslararası seviyede etkindi. Bazı yerel aktörler uluslararası aktörleri, özellikle BM temsilcilerini ve BM üye ülkelerini hedeflediklerinden bahsetti. Savunuculuk faaliyetini bölgesel veya uluslararası düzeylerde yürütmek için hem ulusal hem de Cenevre, Brüksel ve New York gibi uluslararası konferanslara katılmaları bu kapsamdaydı. Uluslararası aktörler uluslararası düzeyde etkin olsalar da, bu düzeydeki savunuculuk faaliyeti siyasi başkentlerdeki idari personel tarafından yürütölme eğilimindeydi.

3.6 Uluslararası ve yerel aktörlerin savunuculuk taktikleri

Yerel ve uluslararası örgütler çeşitli savunuculuk hedeflerine ulaşmak için pek çok gelişmiş strateji, taktik, yöntem ve araç kullandıklarından bahsetti.

İlişkileri savunuculuk hedeflerine göre kurmak ve onlarla doğrudan iletişime geçmek, yerel ve uluslararası aktörlerin yerel düzeydeki karar vericileri etkilemede kullandığı en yaygın yaklaşımdı. Görevlilerle yüz yüze görüşmelerin düzenlenmesi, düzenli ziyaretlerle ve yakın teması sürdürerek kurumlarla güven temelli ilişkiler kurulması ve ağ oluşturulması bu yaklaşımlar arasındaydı. Görüşmeler, devlet kurumlarıyla yapılan savunuculuk faaliyetinin, genel yaklaşımları benimsemekten ziyade bu doğrudan/dolaylı ilişkilere ve güvenilir araçlara dayalı olarak dikkatle ölçüldüğünü göstermektedir. MLÖ'ler sesini duyurmak ve kendi yaşamlarını etkileyen kararlarda söz sahibi olmak için karşılıklı anlayış ve güven üzerine kurulan etkilemenin çok daha kullanışlı olduğunu keşfetti. Başka bir temsilci de '[Suriyeliler liderliğindeki örgütlerin] yüzlercesi mültecilere yerel düzeyde yardım etmek ya da etki alanlarını genişletmek için kendilerine bir alan bulabiliyor' şeklinde konuştu.

Uluslararası aktörler açısından etkileme daha resmi, durağan ve önceden belirlenmiş olma eğilimindeydi. 3RP savunuculuk yaklaşımı ve etkilemeye çalıştıkları kişilerle ilişkiler kurma açısından önemli bir yoldu. Örneğin, uluslararası bir örgüt 3RP ve Koruma Çalışma Grubu açısından Türk Hükümetini nispeten yüksek seviyelerde destekleyen doğrudan bir rol üstlendi. Aynı örgüt daha önce iltica ve göç mevzuatının hazırlanmasında Türk Hükümetini desteklemişti. Bu örgüt, savunuculuk faaliyetini yürütmek için (koruma savunuculuğu mesajları için bir kanal olarak mevcut etkileme konumları üzerinden) mevcut ağını ve benzersiz konumunu kullanıyordu. Aksine, yerel örgütler 3RP'ye değinmemiştir, bu da savunuculuk stratejilerini ileriye taşımak için uygun bir yöntem olarak görölmeyebileceğini göstermektedir.

Söz konusu ilişki temelli savunuculuk, yerel ve uluslararası kuruluşlar arasında, kamu savunuculuğunun sessiz diplomasiden daha az etkili olduğu konusunda bir fikir birliğini yansıtmaktadır. Bunun bir istisnası, mültecilere yönelik hükümet politikalarını ve faaliyetlerini değiştirmek yerine kamuoyunu etkilemek için – örneğin medyayla ilişki kurmak gibi – kamu savunuculuğunun kullanılmasıdır. Aslında mektup yazma, kampanyalar ve protestolar gibi doğrudan hükümete hitap eden kamusal savunuculuk yöntemleri nadiren kullanıldı. Yerel aktörlerin kamu savunuculuğuna katılma konusundaki isteksizliği, özellikle savunuculuğun çatışmacı olarak algılandığı durumlarda, öncelikle bu yöntemin hükümet politikalarını ve eylemlerini etkilemede daha az etkili olduğunu düşünmelerinden kaynaklanıyordu. Birçoğuna göre karar vericilerle güvene, ilişki kurmaya, diyaloga ve işbirliğine dayalı sessiz diplomasi gibi taktikler aracılığıyla çatışma algılarını yönetmek ve politikaları etkilemek nispeten daha etkili görünüyordu. Bir ev sahibi

topluluk örgütü temsilcisinin açıkladığı gibi, 'Hükümetlere karşı bildiriler üzerinden savunuculuk yapmak etkili değildir. İş birliği kurmak ve onlara yakın çalışmak genellikle daha etkilidir'. Kamu savunuculuğu da olumsuz algılanmak istemeyen MLÖ'ler tarafından riskli görüldü. Bu nedenle, devlet kurumlarıyla doğrudan iletişim kurmayı daha etkili ve yapıcı buldular.

Yerel aktörler, etkili bir savunuculuk yaklaşımı olarak güvenilir, gerçeğe dayalı kanıtların ilgili kurumlarla paylaşılmasının ve yayınlanmasının da önemine dikkat çekti. Bir ev sahibi örgüt 'hükümetleri etkilemede en etkili yaklaşımın yürütülmekte olan programların doğrudan sonuçlarını göstermek olduğunu fark ettik' şeklinde açıklama yaptı.

Uluslararası insani yardım kuruluşları da halka dönük savunuculuk yerine sessiz diplomasi veya sahne arkası müzakereler gibi yöntemleri tercih etti. Bunun ana nedeni, özellikle müdahalenin ilk günlerinde kayıtla ilgili zorluklar göz önüne alındığında, Türkiye'de faaliyetleri sürdürülebileceğine ilişkin endişeler olabilir. Çatışmacı olarak görülme veya koruma endişelerinin kamuoyunda dile getirilmesine karşı programlara operasyonel erişimi kaybetme konusundaki riskleri dikkatli bir şekilde ölçme ve dengeleme ihtiyacı, görüşülen tüm uluslararası örgütlerin ortak meselesiydi. Bu örgütlerin tamamı, koruma konusunda sessiz kalma ve programlara erişimi sürdürme arasındaki ortak soruna işaret etti. USTK'ların çoğu, Türkiye'de kayıt sırasında yaşadıkları zorluklardan ve bazılarının son yıllarda faaliyet iznini kaybetmiş olmasından bıkmış durumdaydı.

Bir USTK, halka açık veya gizli olsun, en uygun savunuculuk yaklaşımını belirlemek ve aynı zamanda hedefi ortaklaşa tespit etmek için MLÖ'lerle nasıl işbirliği yaptıklarını açıkladı. Görüşülen bir INGO temsilcisi şunları söyledi:

bazen sessiz diplomasi yürütmek, Türkiye'deki Göç İdaresi Müdürüyle veya Dışişleri Bakanlığı veya Belediyelerle görüşmek üzere toplantılar düzenlemek istediler... Bazen bir BM toplantısına, STK istişarelerine katılmak veya bağışçıları ziyaret etmek ve bağışçılarla ve BM ile mülteci örgütleri ve ulusal örgütlere doğrudan temsil alanı açmak için konuşmak, bazen de röportajlar vb. için medya kanallarını kullanarak bunu medya üzerinden yapmak istediler.

Uluslararası aktörler savunuculuk mesajının içeriği veya sunumu kadar bu mesajı kimin ilettiğinin de farkındaydı. Birçok uluslararası insani yardım personeli, başta Türk hükümeti olmak üzere, savunuculuk hedeflerine ulaşmak için en iyi taktikleri ve yaklaşımları ortaklaşa geliştirmek amacıyla örgütlerindeki üst düzey Türk personelle işbirliği içinde çalıştı. Bazılarında, özellikle dil engellerinin olduğu yerlerde, Türk personelin daha iyi etkileşimde bulunabileceğine dair bir algı vardı. Sonuçta, yerel ve valilik düzeylerinde ilişki kurmak için genellikle üst düzey Türk personele güvendiler. Aynı zamanda, savunuculuk hedeflerine katılmaya teşvik edilen bu ulusal personelin etkilerinin ne olduğu belirsizdir ve bu riskin uluslararası kuruluşlar tarafından değerlendirildiğine dair hiçbir kanıt yoktur.

3.7 Müdahaledeki koruma savunuculuğunda yerel ve uluslararası aktörler arası koordinasyon

Bu araştırma, yerel ve uluslararası aktörler arasında savunuculuk faaliyetinde bir miktar iş birliği olduğuna dair kanıtlara rağmen bu işbirliğinin genel olarak yetersiz olduğunu ortaya koydu. Yerel ve uluslararası aktörler arasında ciddi anlamda ortak bir öncelik belirleme eksikliği var ve bu da kolektif liderlik veya savunuculuk için ortak gündem eksikliğiyle sonuçlanıyor. Bahsedilen iş birliği örneklerine rağmen, bu geçici çabaları yerel ve uluslararası aktörler arasında ortak bir savunuculuk gündemine veya ortak önceliklere dönüştürme çabalarının yetersiz olduğu görülmektedir.

Bunun altında çeşitli faktörler yatabilir. Yukarıda belirtildiği gibi, yerel ve uluslararası aktörler, mültecileri ve ev sahibi toplulukları etkileyen sorunları farklı şekilde anlamakta ve terminolojileri farklılık göstermektedir. Bu, yerel ve uluslararası aktörlerin farklı yaklaşımlarını yansıtmaktadır; yerel aktörler bireysel ve toplu kaygıların yanı sıra kalkınma ve insani temeller arasında akıcı bir şekilde geçiş yapmaktayken uluslararası aktörler, savunuculuk söz konusu olduğunda daha katı bir şekilde odaklanma eğilimindedir.

Hükümet dışı başka bir savunuculuk örneğinde, yerel bir STK, sahip oldukları haklar konusunda mültecileri eğitmek amacıyla medyayı hedeflediğini ve ulusal medyada daha olumlu mülteci tasvirleri kullanmaları için onları teşvik ettiğini anlattı. Bunların hepsi, USTK'ların yerel aktörlere karşı hesap verdiği bir ortam yaratmaktadır. Çoğu zaman, önceliklerin ve savunuculuk yaklaşımlarının belirlenmesi dahil, programları etkileme konusunda bir geri bildirim döngüsü açısından yerel aktörlerle yeterli görüşme sorunu yaşanmaktadır. Bu durum çoğu zaman yerel aktörleri stratejik bir savunuculuk belirleme süreçlerinden uzak tutar.

Yerel aktörler, uluslararası aktörlerle yapılan ortaklıkların sıklıkla işlemsel olduğunu ve uluslararası aktörlerin kendi savunuculuklarını canlandırmak ve güçlendirmek için yerel aktörlerin bağlantılarından, deneyimlerinden ve bilgilerinden yararlandığını düşünüyordu. Uluslararası aktörler paternalist, tepeden bakan ve sömürücü yaklaşımlarını benimsedikleri için, savunuculuk tasarım ve sunumlarında yerel aktörlerle dengeli bir ortaklık yürütmediler. Bir MLÖ'nun tanımladığı gibi, USTK yardım gündeminin yerelleştirilmesini destekleme sözü vermesine rağmen, 'USTK'lar... ulusal STK'ları, onları güçlendirmeden sistemde gezinmek için kullanıyorlar'. Bu, yerel aktörlerde büyük bir hayal kırıklığı oluşturdu.

Buna karşılık, onların taşeronluk programlı yaklaşımlarını yansıtan uluslararası aktörlerin yaklaşımı, aynı aktörler bunun gerekli olduğuna inanmasalar bile, ulusal aktörlerin kapasitesini geliştirme etrafında odaklanma eğilimindedir. Bu, kendilerinin 'savunuculuk ortaklık modelinin' neyi gerektirdiğini açıklayan bir USTK personeliyle yapılan röportajda ispatlanmıştır: 'Faaliyetlerindeki savunuculuk stratejilerini geliştirmeleri için mülteci odaklı bir Türk örgütle savunuculuk çalışmayı yapacağım'. Burada, uluslararası aktörlerin 'sahip olduğu' bir şey olarak sunulan ve tepeden inme yaklaşımıyla ulusal aktörlere verilen imkanları kullanarak gündemi kimin belirlediğine dair varsayımlar var (Barbelet, 2018). Kendisiyle görüşülen yerel örgüt temsilcisinin de belirttiği gibi: 'USTK'lar arasında yerel örgütlerin teknik bilgisine bakmayı reddetme var; böylece, onlar, imkanlarının yetersiz olduğunu varsayarak yerel STK'ların "imkanlarını artırma" yaklaşımıyla emperyalist dinamikleri yeniden yaratıyorlar. Ayrıca, yerel/ulusal

aktörlere yabancı olan ve farklı derecelerde dışlandıkları yeni koordinasyon yapılarının oluşturulması dahil benzer çabalar yaratan, yerel aktörlerin mevcut savunuculuk çalışmaları üzerine kurulmasında da başarısızlık vardı. İngilizceyi çalışma dili olarak kullanmayan örgütlerin katılımını kolaylaştıran yeterince önlem alınmamış, bu da dışlanmalarını daha da artırmıştır.

USTK'larla ortaklık kurarken, yerel aktörler, projenin genel stratejik tasarımı, savunuculuk öncelikleri ve yaklaşımları dahil hedeflerin veya yöntemlerin belirlenmesi üzerinde ya etkisizdi ya da çok az etkiye sahipti. Bir ev sahibi topluluk örgütünün açıkladığı gibi:

USTK'lar bizi daha çok uygulayıcı ortak olarak gördüğünden, ortak savunuculuk oluşturma konusunda bizimle hiç görüşmemiş olabilirler. USTK'lar bizi kendi stratejilerimizi tanımlayabilen örgütler olarak görmüyor. Bu durum USTK'lar önceden tasarlanmış projeleri uygulamak için bizimle görüştüklerinde daha çok belli oluyor, yani onların proje tasarımına katılmamız imkansız.

Bir başkası şunları ifade etti,

onlar [USTK'lar ve BM temsilcileri] ortaklık yaparak faaliyet gösterdiklerini söyleseler de işbirliğine hiç yatkın değiller. Yerel örgütleri haklar konusunda daha pasif *vetaşeron* olmaları için zorlamaya eğilimlidirler.

Bu aynı zamanda, yerel aktörlerin finansman için uluslararası aktörlere güvenmesine ve geleneksel insani yardım bağışçılarından doğrudan finansmana erişimde zorluklara ilişkin sürdürülebilirlik ile ilgili soruları da gündeme getirdi. Yerel bir aktörün de dediği gibi 'ulusal örgütleri kendi kaynaklarına bağımlı olmaya zorlamak, onları [ulusal STK'ları] sürdürülemez kılıyor'.

Bazı yerel ve ulusal örgütler savunuculuk çalışması yapan ulusal, bölgesel ve uluslararası platformlara veya ağlara katılarak uluslararası karar alma toplantılarında iş birliği yapmak istediler. Fakat, katılımlarını finanse etmek için kendi bütçelerinde (genellikle proje bazlı ve kısıtlı fonlar) yeterli kaynakları yoktu ve bu nedenle seyahatlerini ve masraflarını karşılamak için uluslararası aktörlerin desteğine bağımlıydılar. Eşit şartlarda katılmadıkları için, bu durum onlarda hayal kırıklıklarına yol açtı. Yerel aktörler, katıldıkları toplantılar sayesinde örgütlerinin çalışma ve önceliklerine dikkat çektiklerini, iyi uygulama ve deneyimlerini paylaştıklarını, önemli mesajları ilettiklerini, uluslararası tartışmalar hakkında bilgi sahibi olduklarını, savunuculuk süreçlerini hızlandırdıklarını ve/veya bu süreçleri başlattıklarını anlattılar. Uluslararası bir aktör, forumların ve etkinliklerin yüz yüze katılımdan uzaktan erişime doğru geçiş yapması göz önüne alındığında, Covid-19 salgınının yerel aktörlerin bu tür toplantılara katılımını artırdığını ifade etti.

Bununla birlikte, yerel aktörler genel olarak uluslararası aktörlerin savunuculuk konusundaki iş birliği çabalarını çok fazla eleştirdi. Yerel bir aktörün söylediği gibi, "USTK'lar savunuculuk söz konusu olduğunda, ulusal ve yerel STK'lara destek olmak yerine çoğunlukla köstek oluyorlar. Savunuculuk çabalarını desteklemiyorlar'.

3.8 Yerel aktörlere göre, uluslararası aktörler Türkiye'deki mültecilerin korunmasını savunmada ne kadar etkili?

Görüşmeler, çeşitli aktörlerin etkili savunuculuk örneklerini ortaya çıkarsa da, özellikle Covid-19 salgını nedeniyle karşılaşılan daha büyük zorluklar ve Türkiye'nin karşı karşıya olduğu süregelen ekonomik baskılar göz önüne alındığında, Türkiye'de mülteci haklarına öncelik verilmesi için daha fazlası yapılabilir ve yapılmalıdır. Araştırmamıza göre, uluslararası aktörler, savunuculuğa erişim ve operasyonel faaliyetlere öncelik vermeleri nedeniyle yerel aktörler tarafından savunuculuk konusunda etkisiz olarak değerlendiriliyor. Uluslararası bağışçılar da bu kapsamdaydı. Yerel bir örgütün dediği gibi: 'onların [USTK'ların ve BM temsilcilerinin] hükümetle yaptıkları toplantılar operasyonel olarak projelerini uygulamak için Türkiye'de faaliyet gösterme kabiliyetlerine odaklıdır'. Başka bir MLÖ temsilcisi, çalışmalarını küçük hibelerle desteklemek isteyen ancak bunun ülkedeki varlıklarını nasıl etkileyeceği konusunda endişeli bir bağışçısı olduğundan bahsetti. Birçok yerel aktöre göre, uluslararası aktörlerin savunuculuk faaliyeti hem daha kapsamlı olumlu politika değişiklikleri yaratmıyor hem de mültecilerin günlük yaşamlarını olumlu yönde etkilemiyor.

Ayrıca, yerel aktörler, uluslararası aktörlerin Türk yetkililerle yaptıkları görüşmelerde mütevazı olmadıklarını düşünüyordu. Görüşülen bir kişinin, bir Türk hükümet yetkilisi, bir USTK personelinin şort ve sandalet giyerek bir devlet aktörüyle görüşmeye geldiğinden bahsettiğini hatırladı. Bu olay, USTK personelinin büyük çoğunluğunu yansıtmasa da, böyle bir deneyim bile USTK'ların Türkiye'deki hükümetin ve sivil toplumun çalışma kültürüne saygı duymadığı izlenimi yaratabilir. Diğer temsilciler uluslararası aktörlerin mülteci hakları savunuculuğu konusunda sürdürdüğü hakimiyet veya 'hegemonya' duygusunun ve ulusal ve yerel aktörlerin sivil faaliyet sahalarının daralmasının da olumsuz ve zararlı dinamikler arasında olduğunu düşünüyordu.

Ayrıca yerel aktörler, uluslararası örgütlerin Suriyeli mültecilerin gelmesinden çok önce yerel ve ulusal düzeyde mültecilerin haklarını savunma konusunda ASAM, STL, IKGV ve Mülteci-Der gibi çok deneyimli ulusal aktörleri görmezden gelerek sivil toplumdan bir şeyler öğrenme mütevaziliğini göstermediklerini düşünüyorlardı. Diğer yerel örgütler, USTK'ların faaliyet ve yaklaşımlarının yabancı düşmanlığını ve ayrımcılığını artırarak mültecileri olumsuz etkilediğini açıkladı. Aslında, görüştüğümüz üç yerel aktör, USTK'ların sürece katılımının mültecilere zarar verdiğini veya savunuculuk faaliyetlerinde savunmasız ev sahibi topluluk gruplarını dikkate almamanın bir sonucu olarak mültecilerin haklarını korumaya yönelik ulusal aktörlerin savunuculuk çabalarını olumsuz etkilediğini, sonucunda ise mülteciler hakkındaki olumsuz kamuoyu algılarını artırdığını ve bunu yaparken 'zarar vermeme' ilkesinden uzaklaştıklarını özellikle belirtti. Örgütlerden biri bu görüşü şöyle özetledi:

Lobicilik yapmasalar çok daha iyi... Ulusal savunuculuk faaliyetine dahil olduklarında karşılıklı konuşmayı tek taraflı konuşmaya dönüştürme eğilimindedir. USTK'lar Türkiye'de savunuculuk yaptıklarında, hem mültecilerin haklara erişimlerine hem de kendilerine ve ulusal örgütlerin konumlarına zarar veriyorlar. USTK'larla iş yaparken kendimizi savunmamız gereken bir konumda oluyoruz.

4 Koruma savunuculuğunu kısıtlayan nedir ve bunun sonuçları nelerdir?

4.1 Jeopolitik kısıtlamalar

Bu çalışma, Küresel Kuzey'deki devletlerin giderek daha kısıtlayıcı hal alan mülteci politikalarının ve çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkelere uluslararası sorumluluk paylaşımının ve desteğin azalmasının, Türkiye'deki uluslararası insani yardım ajanslarının koruma savunuculuğu faaliyetlerini etkilediğini göstermiştir. 2011 ve 2021 arasında, dünya genelinde (tüm milletlerden) toplam dört milyon mültecinin sadece 88.449'u Türkiye'den başka ülkelere yerleştirildi.²⁶ Bölgedeki yerinden edilmenin boyutuna kıyasla verilen taahhütler tamamen yetersiz kalmıştır; örneğin, Birleşik Krallık 2020 yılına kadar bölgedeki kamplardan sadece 20.000 Suriyeli mülteciyi yeniden yerleştirme sözü verdi. AB'nin Suriye'deki çatışmaların ardından mültecilere yönelik kendisine düşen sorumluluğu kabul etmemesi, bu kadar az sayıdaki yeniden yerleşim sorununu daha da derinleştirdi.

Bazı uluslararası aktörler, Türk yetkililerin birçok bağışçı devletin politikaları arasında ayırım yapabildiğini belirtse de, görüştüğümüz kişilerin çoğu, jeopolitik gerçekliğin (hem AB –Türkiye mutabakatı hem de Küresel Kuzey'deki devletlerin Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapma sorumluluğunu yeterince paylaşamaması) Türkiye'deki mültecilerin daha iyi korunması adına sergilenen savunma yeteneklerini baltalandığını düşünüyordu. Küresel Kuzey'deki diğer zengin devletlere kıyasla Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Suriyeli mültecilerin sayılarındaki dengesizlik göz önüne alındığında, bu örgütler kendilerinin zor durumda olduğunu düşünüyorlardı. Sonuç olarak, Türkiye'deki hükümet politika yapıcılarına karşı savunuculuk yapma konusundaki ahlaki yetkilerinin baltalandığını hissettiler.

Küresel Kuzey ve AB–Türkiye anlaşmasındaki devletlerin sorumluluk paylaşımındaki azalmanın, kimi hedef seçtikleri ve hangi savunuculuk önceliklerinin takip edildiği dahil, uluslararası aktörlerin savunuculuk konusundaki yaklaşımlarını etkilediği görüldü. Bazı USTK'lar, tarihi açıdan dayandıkları savunuculuk stratejilerinin artık etkili ve uygulanabilir olmadığına dikkat çekti. Örneğin, önceden ev sahibi ülkedeki mültecilerin durumu hakkında bağış yapan hükümetleri savunmak ya da lobi yapmak ve durumu iyileştirmek için ev sahibi ülkelere iki taraftan baskı yapmak için hükümete güvenmek, geleneksel bağışçı devletlerin sorumluluk paylaşımı karşısındaki zayıf konumu göz önüne alındığında, bazıları tarafından artık geçerli bir taktik olarak görülmedi. Eski bir USTK personeli tarafından açıklandığı gibi:

[E]lbette iki önemli mesele var – darbe girişiminden sonra – USTK'lar kendi risk değerlendirmelerini yaptı – ardından uluslararası örgütlere daha fazla hoşgörü ve uzlaşma sağlayan AB– Türkiye mutabakatı geldi – örneğin, eğer bir savunucuysanız, AB– Türkiye mutabakatı sonrası Türkiye'yi etkileyecek bir mekanizma olarak AB'nin kullanılması hala doğru mu? Türkiye'de savunuculuk yapmak oyunun kurallarını değiştirdi.

USTK temsilcileri, Suriyeli mültecileri desteklemek için Türkiye’den daha az çaba gösteren devletlerden artık Türkiye’deki mültecilerin korunmasını iyileştirmek adına Türkiye’ye diplomatik baskı yapmasının istenemeyeceği konusunda hemfikirdi. Uluslararası bir yetkilinin açıkladığı gibi, bu durum çifte standart yaratacaktır:

Batılı hükümetler savunuculuk konusunda... ellerinin bağlı olduğunu düşünüyorlar – [çünkü] Avrupa için daha fazla mülteciyi kabul etmek siyasi olarak tahammül edilemez ... ama [daha fazla mülteciyi kabul etmeyi reddederek] egemenliklerini kullanıyorlar. Türkiye’nin de kendi egemenliğini kullanma hakkı var. Dolayısıyla burada, egemenliklerini kullanan Türk hükümetiyle nasıl konuştuğumuzla Batılı bir hükümetin egemenliğini kullanması arasında bir dengesizlik mevcut.

Fakat, şaşırtıcı bir şekilde, bu durum USTK’ların sorumluluğu adil bir şekilde paylaşmak için yüksek gelirli ülkelerle savunuculuk çabalarını yoğunlaştırması anlamına gelmiyordu. Bunun yerine, görüşülen bazı uluslararası aktörler, koruma savunuculuğunda yeniden yerleşime odaklanmaktan uzaklaşıldığını düşünüyordu; çünkü yeniden yerleşim yerlerinin ve sorumluluk paylaşımının arttığına dair birkaç işaretle birlikte, başarı elde etme ihtimalinin düşük olması nedeniyle anlamsız ya da en iyi ihtimalle zaman ve kaynak israfı olarak kabul edildi. Bu, temsilciler tarafından AB– Türkiye mutabakatıyla bağlantılı olarak görüldü.

Yeniden yerleştirme konusundaki savunuculuğun azalması, bazı uluslararası aktörler tarafından Türk hükümetini “daha güçlü taleplerde bulunma” konusunda daha da cesaretlendirici olarak değerlendirildi. Bu durum, belki de Suriyeli mültecilerin AB–Türkiye müzakerelerinde nasıl siyasi bir pazarlık kozu olarak kullanıldığını yansıtıyor. Bu süreç aynı zamanda Türkiye’nin iç siyasi amaçlarla AB’ye baskı yapmasının önünü açan AB’nin ‘normatif gücünü’ de kırmıştır. Yine de bazı temsilciler, başarı olasılığı ne olursa olsun, uluslararası insani yardım aktörlerinin, yeniden yerleşim yerlerini artırmaları için küresel devletlere savunuculuk yapma konusunda kesintisiz bir ahlaki yükümlülüğe sahip olduklarını düşünüyordu. Bazı USTK’lar, Avrupa’daki genel merkezde bulunan meslektaşlarının yeniden yerleşim konusunda AB’nin tutumunu eş zamanlı olarak etkilemeye çalıştıklarını belirtti, fakat bunun Türkiye’de ülke düzeyindeki savunuculuğa ne ölçüde uygun olduğu belirsizdir.

USTK’lar üzerindeki etkisinin aksine, ulusal ve yerel örgütler, daha kapsamlı jeopolitik şartları kabul etmelerine rağmen, AB–Türkiye mutabakatının kendi savunuculuklarını etkilediğini düşünmediler. Fakat bu anlaşma, onların mülteci çalışmalarını etkiledi. Görüşülen bir temsilci, FRIT kapsamında sağlanan fonlar çerçevesinde ‘mültecilerin artık Türkiye’deki tüm hizmetlere erişebildiğini’ ifade etse de anlaşmadan bahsedenlerin çoğu, anlaşmanın olumsuz sonuçlarına vurgu yaptı. Bazılarına göre bu durum, anlaşma yoluyla fon alan ulusal STK’ların hükümetle savunuculuk yapma imkanlarını kısıtlayarak gerginliğe yol açtı. Bazıları bu anlaşmayı savunuculuklarının bir hedefi olarak tanımlarken, bazıları ise 2015 yılında anlaşmanın kabulüne karşı çıkmıştı. Diğerleri, mültecilerin Türkiye’den çıkma imkanlarını sınırlamak dahil anlaşmanın devam eden olumsuz sonuçlarını vurguladı.

Türk Hükümetinin anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili isteksizliği, onu belirli zamanlarda mültecilerin AB’ye doğru hareketine izin vermek için Avrupa sınırlarını açmayla tehdit etmeye veya fiilen sınırları açmaya

sevk etti. 2020 başlarındaki örnekte, Türkiye'nin Yunanistan sınırını açması, mülteci ve sığınmacıların Edirne'ye doğru göç dalgasına neden oldu. Görüşülen bazı örgütler, sınır politikalarındaki değişikliklerin neden olduğu konularda savunuculuk yaptıklarını belirtti.

4.2 İç politikalar, sosyal ve ekonomik baskılar ve bunların kamuoyuna etkisi

Mülteci sayısının çokluğu, (yüksek işsizlik oranları dahil) artan ekonomik zorluklar ve mülteci sorununun kampanya malzemesi yapıldığı yerel ve ulusal seçimlerin daha sık olması, Türkiye'deki mülteci krizinin daha da siyasallaşmasına yol açtı. Özden ve Ramadan (2019)'ın dediği gibi:

mülteci hakları, ülkedeki Suriyelilerin günlük yaşam gerçekleri üzerinde önemli bir etkisi olan ve sivil toplumun mülteci krizine karşı duruşunu güçlü bir şekilde etkileyen Türkiye'deki hakim kamuoyu tartışmalarında çoğunlukla yer almadı. Ayrıca bu, Türkiye'de Suriyelilere karşı artan ırkçılığın sebeplerinden biridir.

Söz konusu yerel siyasi ve ekonomik eğilimler ve mültecilerle ilgili kamusal açıklamalar üzerindeki etki, sivil toplum için kargaşa yarattı ve savunuculuk alanını her seviyede kısıtladı. Bu da mültecilerle ilgili faaliyet yürütenler dahil hak temelli tüm örgütleri fazlasıyla etkiledi ve özgürce hareket etme yeteneklerini daha da sınırladı (Özden ve Ramazan, 2019). Mülteci krizinin bu şekilde siyasallaştırılması, medyanın ilgisini de etkiledi; mültecilerin dahil olduğu olaylar nefret söylemini artıracak ve mevcut kalıp düşünceleri ve ayrımcılığı şiddetlendirecek şekilde rapor edildi (Suriyeli mültecilere yönelik Türk kamuoyu algısı hakkında daha fazla bilgi için bkz. 'Suriyeliler Barometresi', Erdoğan, 2020b). Yerel örgütler, bu olayın mültecilerin korunmasını artırmaya çalışan kamu savunuculuğu faaliyetinin gerçekleştirilmesini nasıl zorlaştırdığını anlattı. Bir MLÖ temsilcisinin belirttiği gibi 'Suriyeli mültecileri negatif anlatan her haber ögesi bu çalışmalarını doğrudan etkiliyor'.

Hem uluslararası hem de yerel insani yardım aktörleri, ev sahibi nüfusun 'ev sahipliği yapmaktan yorgun' düştüğü sıkıntılı bir ortamda savunuculuk faaliyetinin zorluklarından bahsetti. Görüştüğümüz yerel örgütlerin yarısı, mülteci krizindeki artan siyasallaşmanın savunuculuk gündemlerini etkilediğini ve onları savunuculuk önceliklerini değişime zorladığını söyledi. Örneğin, birçok örgüt, mülteciler hakkındaki olumsuz kamuoyu algılarına ve daha kapsamlı bir düzeyde sosyal uyumun azalmasına yanıt olarak, savunuculuklarında mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyumu artırmaya ağırlık verdiklerini belirtti.

2016'daki darbe girişiminin ardından, Türk hükümeti genel olarak Türk sivil toplumu üzerindeki düzenlemeleri ve kısıtlamaları artırdı (Sivil Toplumun Gelişimi için Elverişli Ortam İzleme Matrisi, 2017). Önceleri daha esnek düzenlenmiş ortamda faaliyet gösteren STK'lar, Türk vatandaşı olmayan tüm çalışanlara çalışma izni zorunluluğu uygulanmasında olduğu gibi takip ve bürokratik gerekliliklerde bir artışla karşılaştı (Özden ve Ramadan, 2019: 6). Bu, bazı yerel STK'ların günlük operasyonlarını önemli ölçüde zorlaştırarak bazılarının savunuculuk çalışmalarında daha düşük bir profil benimsemesine ve birçoğunun da hükümet aktörleriyle yakın çalışmaya öncelik veren "daha sessiz" savunuculuk yaklaşımları benimsemesine yol açtı.

Görüşülen temsilciler, savunuculuk faaliyetlerini etkileyen diğer yerel siyasi gelişmeleri anlattılar. Bunlardan birincisi, parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçiş dahil son on yılda hükümet sisteminde yapılan değişikliklerdir. Bu, önceki bölümde incelendiği gibi, yaklaşımları ve hangi kurumları hedefledikleri dahil ulusal aktörlerin savunuculuklarında çeşitli değişikliklere yol açtı. Görüşülen bazı temsilciler, meclisin azalan rolü ve bürokratik aktörlerin gündem belirleyici rolünün artması nedeniyle zorunlu göçle ilgili mevzuatın savunuculuk yoluyla etkilenmesinin daha da zorlaştığını; bazıları ise daha merkezi bir hükümet sistemine geçişin sivil toplumun mülteci korumasına katılma alanını daralttığını açıkça belirtti. Buna karşılık, ulusal aktörler bazı stratejiler uygulamış ve

- hem belediyeler hem de özel sektörle ilişkilerini artırarak savunuculuk hedeflerini çeşitlendirmişler
- bazılarının özellikle bu amaçla Ankara’da yeni ofisler açmasıyla birlikte, öncelikle belediyelerle yapılan savunuculuktan, merkezi hükümet bakanlıklarıyla yaptıkları savunuculuğa geçiş yapmışlar
- halkın geneline hitap etmek için savunuculuk faaliyetlerini değiştirerek sosyal uyum faaliyetlerine ağırlık vermişlerdir.

Şaşırtıcı bir şekilde, görüşülen uluslararası örgütler bu yerel ekonomik, sosyal ve politik gelişmelerden pek bahsetmedi. Bu durum, uluslararası insani ekosistemdeki uluslararası ve yerel örgütler arası mevcut ortaklığın yapısını yansıtmaktadır. Görüşmeler, yerel örgütlerin savunuculuk önceliklerini ve yaklaşımlarını şekillendiren ve etkileyen güncel gerçeklerin, uluslararası örgütlerin savunuculuk yaklaşımlarını ve önceliklerini temelden etkilemeyebileceğini göstermiştir. Ortak savunuculuk gündemi oluşturma konusunda yerel ve uluslararası örgütler arasında, yaşadıkları çeşitli harici kısıtlamaları açıklayan ciddi bir iletişim ve koordinasyon eksikliği var gibi görünüyor. Bu tür bir iletişim eksikliği, uluslararası insani yardım aktörlerinin insani yardımı yerelleştirmesine ve yerel aktörleri koruma savunuculuğuna katılma konusunda denk olarak kabul etmesine daha fazla ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

5 Sonuç ve öneriler

Yerel koruma müdahalesine ilişkin kanıtlar mevcut olsa da (Metcalf-Hough, 2019), bu rapor literatürde çok daha az ele alınan bir konuya, yani yardım gündeminin yerelleştirilmesi ve koruma savunuculuğu arasındaki arayüze dikkat çekmektedir. Rapor, Türkiye’deki gibi bir ortamda koruma savunuculuğu konusundaki sorunlardan bağımsız düşünölemeyecek çok sayıda temel soruna değinmektedir. Örneğin mülteci yerinden edilme olayının kamp dışında geçen ve uzun süren doğası, uluslararası insani aktörleri mülteci hakları konusunda nasıl savunuculuk yaptıklarını en başından tekrar düşünmeye zorluyor. Türkiye’nin jeopolitik konumu, güçlü devlet yapısı ve stratejik operasyonel kabiliyetlerine ek olarak güçlü sivil toplumu da önemli faktörlerdir. Bu operasyonel gerçekler, mülteci hakları konusunda uluslararası insani yardım aktörlerinin hangi rolü üstlenmesi gerektiğine dair önemli soruları ortaya çıkarıyor. Bu araştırmada, söz konusu sorulardan bazılarına yanıt aranmıştır. Ortaya çıkan sorunların pek çoğu yeni olmasa da yardım gündeminin yerelleştirilmesi uygulamasındaki eksiklikleri yansıtmaktadır. Bu bölüm, rapordaki bulguların mülteci bağlamında koruma savunuculuğu için ne anlama geldiğini ortaya koymaktadır.

5.1 Yerel olarak yönetilen savunuculuk stratejisinde yerel liderlik

Mülteci haklarına ilişkin savunuculuk ve/veya koruma savunuculuğunun etkili, tutarlı olması ve karşılıklı birbirini güçlendirmesi için ortak bir strateji gerekir. Ev sahibi devlet yapılarının yanı sıra mülteci krizi ortamı ve kültürü, tüm aktörlerin savunuculuk yaklaşımını, hedeflerini ve önceliklerini etkilemektedir. Yerel/ulusal aktörlerin kazandırdığı ince anlayış, mülteciler ve ev sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayan koruma savunuculuğu için gündem belirlemede, bu aktörlerin açık ara daha iyi bir konumda olduklarını gösterir. Bu nedenle, liderlik yerel olmalı ve uluslararası insani yardım aktörleriyle işbirliği, her iki aktör grubunun birbirini tamamlayan yeteneklerinin ve katma değerinin kapsamlı, karşılıklı anlayışına dayalı olarak, ihtiyaç duyulduğunda ve gerektiğinde gerçekleşmelidir. Uluslararası aktörler ‘tavsiye veren, destekleyici veya ikincil bir rol üstlenmeye hazır edilmelidir (Büyük Pazarlık Yerelleştirme İş Akışı, 2020).

Bulgularımız insani yardım sektörünün yerel odaklı savunuculuk stratejisinden veya uluslararası toplumun nereye değer katabileceği konusunda ortak bir fikirden yoksun olduğunu göstermektedir. Yerel ve küresel düzeylerde bu gibi bir strateji oluşturmak için uluslararası aktörler ortak geliştirme süreçlerinde yerel aktörlerle yakın işbirliği yapmalı ve kendi ortamlarında en iyi savunuculuk faaliyetini yürütmek için yereller tarafından yönlendirilmelidirler. Bunun gerçekleşmezse, uluslararası aktörlerin zararı dokunabilir.

Uluslararası aktörler, faaliyetlerine rehberlik eden temel varsayımları unutma konusunda ve yerel/ulusal aktörlerden farklı ve çoklu gerçeklikleri, bilgi sistemlerini, uzmanlıkları ve deneyimleri öğrenmede istekli olduklarını göstermelidir. Mültecilere yönelik daha iyi bir sonuç için yerel ve uluslararası deneyimin arayüzünden karşılıklı olarak yararlanılabileceği savunuculuk öncelikleri, yaklaşımları ve hedefleri konusunda yönlendirilmeye ve karar verme sürecini ortak yürütmeye hazır olmalıdır. Bunun gerçekleşmesi için, uluslararası insani sistemin kavramlarının ve dilinin nasıl inşa edildiği ve nasıl toplumsallaştırıldığı konusu yeniden gözden geçirilmelidir. Raporda belirtildiği üzere, **‘koruma’ dili**

ve koruma savunuculuğu uluslararası sektör tarafından ‘sahiplenilmekte’ ve bazı durumlarda dışlayıcı olarak kabul edilmektedir. Sistemin bireysel bağlamların yaygın kavramlarını ve dilini anlama ve bunlara uyum sağlama yeteneği (ya da eksikliği) de ayrıntılı araştırılmalıdır. BM temsilcileri ve USTK’lar tarafından kullanılan dil, eğer ortaklık içinde çalışacaklarsa, yerel aktörlere de hitap etmeli ve her ortama uyarlanmalıdır. Wanjiku Kihato ve Landau’nun belirttiği gibi ‘haklar, kapsayıcılık, adalet, verimlilik, yükümlülükler dili, hükümetler ve politika yapıcılarının paylaştığı farklı geleneklere, önceliklere ve teşviklere bağlı olarak, ortamlara göre farklı sonuçlar doğuracaktır’ (Wanjiku Kihato ve Landau, 2017: 415). Dedikleri gibi, ‘dil yerel olarak yankılanmalıdır’.

5.2 Anlamlı ve denk savunuculuk ortaklığı

Bu araştırma **yerel ve uluslararası aktörler arasında, yerel ve ulusal aktörlerin simgesel veya sömürücü olmayan savunuculuk ortaklıklarına dair çok az kanıt ortaya koymuştur.** Yerel örgütlerin uluslararası fonlara doğrudan erişimini engelleyen bir ekosistem, bu güç dengesizliğini daha da artırıyor. Bu nedenle, bağışçılar, yerel aktörleri doğrudan finanse etmek amacıyla 2015 Değişim Sözleşmesi, 2016 İnsani Yardım Gündemi, 2016 Büyük Pazarlık ve 2018 Küresel Mülteci Mutabakatındaki taahhütleri ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı yeniden canlandırmak amacıyla Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 17’deki taahhütleri yerine getirmek dahil, yardımı yerelleştirecek somut ve etkili adımlar atmalıdır.

Bağışçılar, iş birliğine dayalı savunuculuk taahhüdünü yerine getiren faaliyetlere ve aktörlere finansman önceliği vermeli ve sadece kapasite güçlendirme girişimlerine fon sağlamayı durdurmalıdır. Halen savunuculuk faaliyetini sürdüren ulusal veya yerel ağlar da bu destek kapsamında olmalıdır. Ayrıca, yardımın yerelleştirilmesi sadece bir finansman taahhüdü olarak kavramsallaştırılmaktan uzaklaşmayı gerektirir. Bunun yerine yerel aktörlerin deneyimlerini ve bilgi birikimlerini tanıyan bir çerçeve olarak düşünülmelidir. Aynı şekilde, uluslararası aktörler, yerel aktörlerin mülteci haklarına erişim konusundaki savunuculuk deneyimlerini ve bilgilerini takdir etmeli ve kendi savunuculuk önceliklerini dayatmak yerine bu yaklaşımları tamamlamak için birlikte çaba göstermelidir. Daha fazla yerel ve ulusal örgütün yeterlilik kazanmasını kolaylaştırılabilir Avrupa Komisyonu’nun kendi Çerçeve Ortaklık Anlaşması da bu kapsamdadır.

MLÖ’ler dahil yerel örgütlerle mütekabiliyet, karşılıklı hesap verebilirlik, güven ve saygıya dayalı eşit ortaklıklara yatırım yapmaya öncelik verilmelidir. Yerel aktörleri ve onların deneyimlerini çok dışlayan sömürücü ve işlemsel ilişkilerin ötesine geçmek için bu çok önemlidir.

5.3 Savunuculuk için uzun vadeli sürdürülebilir yaklaşımlar

Türkiye gibi bir ortamda, mültecilerin ve ev sahibi toplulukların haklarına yönelik savunuculuk, uzun vadeli ve tüm toplumu kapsayıcı olmalıdır. Bu durum, geleneksel insani yardımların kısa vadeli olmasından uzaklaşarak, yönetim yapıları ve sivil toplumla sürdürülebilir ilişkiler kurmaya yönelik uzun vadeli yatırımlara geçiş yapmayı gerektirir. Mültecilerin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını bütünsel olarak ele almak ve haklar gündemini tüm müdahalelerin merkezine koymak için bu çok önemlidir.

Ev sahibi toplulukların faydasına kanıtlar oluşturarak ve kapsayıcı bir yaklaşım benimseyerek, savunuculuğun daha az siyasallaştırılması ve herkes açısından daha fazla sonuç odaklı olması sağlanabilir. Wanjiku Kihato ve Landau'nun (2017) belirttiği gibi, insani yardım örgütleri siyasi hataları önlemek ve yerinden edilmiş kişiler için savunuculuk faaliyetini etkin bir şekilde sürdürmek amacıyla 'haklara götüren alternatif yollar' bulmalıdır.

Uluslararası sistemin Türkiye ve başka ülkelerdeki yerel düzeydeki yüksek kapasite seviyelerini kabul etmesi ve eğitim, sağlık gibi devlet sistemleri ve hizmetlerinde mültecileri kapsayan yasal ve politik bir çerçevenin olduğu ortamlarla nasıl bir ilişki kuracağını tasarlamaya yatırım yapması gerekir. Daha fazla fikir ihtiyacı olsa da, başlangıçta yerel kapasite yerine yerel dayanışmayı inşa etme fırsatları aranmalıdır. Bu durum, yerel aktörlerin de belirttiği gibi, acil insani ihtiyaçların ötesine geçen ilgi alanlarına hitap etmeyi ve yerel odaklı savunuculuk önceliklerini karşılamak için yerel sivil toplum tarafından öncelik verilen konulara odaklanmayı gerektirir (Wanjiku Kihato ve Landau, 2017: 419). Bu yaklaşım 'yabancı, tehdit edici veya hoş karşılanmayan söylemlere sınır çizmeden veya referanslarda bulunmadan yerel siyasi teşviklere başvurmaya yardımcı olabilir' (Wanjiku Kihato ve Landau, 2017).

Mültecilere ilişkin Küresel Mutabakatta belirtildiği gibi, bütüncül toplum yaklaşımı kalkınmada çalışanlar, özel sektör, şehirler ve yerel yönetimler dahil geleneksel olmayan koruma aktörleriyle ortak çalışmayı gerektirir. İnsani yardım ve kalkınma aktörleri arasındaki ortaklıklar, daha etkili ve stratejik bir savunuculuk yaklaşımının merkezinde yer alır ve uluslararası kalkınma aktörlerinin koruma konularında daha 'kararlı ve bilgili' olmalarını ve bunları programlarına daha fazla entegre etmelerini gerektirir (Lilly, 2020). Uluslararası insani yardım sektörü hem insani yardım ve kalkınma alanlarında hem de kümelenme sistemi genelinde daha az uyumsuzluk sergilemelidir. Araştırmamız, yerel aktörlerin, sosyal uyum ve sosyal koruma gibi sorunları ele alarak mültecilerin haklarına erişimini artırmak için bağlantı noktasında akıcı bir şekilde çalıştığını ve bu aktörlerin savunuculuk konusunda uyumsuz yaklaşım benimseme olasılığının daha düşük olduğunu gösterdi. Yerel ve uluslararası aktörler arasındaki işbirliğini geliştirmek ve yerellerin liderliğinde bir yerinden edilme müdahalesi oluşturmak için sektörler arası çalışmak ve tüm aktörlerden ilgili uzmanlığını kullanmak gerekir. Medya ve ev sahibi topluluklar gibi savunuculuk hedefleri ve belediye başkanları, diğer belediye yöneticileri dahil yerel yetkililer de önemlidir. Kamp temelli veya kırsal ortamlardan geçiş, hem yaklaşım hem de dilde değişiklikler ve 'şu anda insani yardım uygulamasını şekillendiren rakip normların üstesinden gelmenin bir yolunu' gerektiren belediye yetkilileri ve şehir halkının 'açık katılımını' gerektirir (Wanjiku Kihato ve Landau, 2017). Araştırmamız, uluslararası aktörlerin tanınması ve öğrenmesi gereken mültecileri ve ev sahibi toplulukları yerel yetkililerle bir araya getirme konusunda, yerel/ulusal aktörlerin gelişmiş uzmanlığa sahip olduğunu göstermektedir.

Belirli bir yerinden edilme ortamında koruma savunuculuğunun nasıl uygulanacağı, sadece geniş ve çeşitli bir paydaş grubuyla yerel görüşmelerle değil, yerel olarak yönetilen ve mültecilerle ev sahibi toplulukların öncelik ve ihtiyaçları üzerine kurulan savunuculuk ortaklıklarına amaçlı yatırımlar yaparak tanımlanmalıdır. Bunun için savunuculuk girişimlerinin tasarımına, uygulanmasına ve izlenmesine aktif katılım gerekir.

Yukarıdakileri başarmak için gücün yer değişmesi gerekir. Uluslararası aktörler, ortaklık düzeyi dahil insani sistemdeki görünen ve görünmeyen güç dinamiklerini daha iyi tanımalı ve yapıcı bir şekilde bunlarla mücadele etmelidir. Bu, uluslararası aktörlerin güçlerini yerel aktörlere yer açmak için kullanmasıyla mümkündür. İnsani yardım koordinasyon yapıları, gücün yer değiştirmesi ve yerel ve uluslararası aktörler arasında daha stratejik ve denk ortaklıkları destekleme yolu olarak da kullanılabilir. Tüm aktörler mültecilere ve onlara ev sahipliği yapan topluluklara karşı daha fazla sorumluluk sergilemelidir. Mülteci hakları savunuculuğu için, yerinden edilme krizi sırasında bireysel koruma sorunlarına veya ihlallere yönelik bir dizi geçici tepki yerine, ortamla ilgili ve tüm müdahaleyi kapsayan stratejik bir çerçeveye acil ihtiyaç vardır. Ülke düzeyindeki böyle bir strateji, ortaya çıkan sayısız koruma sorunuyla yüzleşmeye en uygun savunuculuk yaklaşımları konusunda ortak bir duruş sağlayacaktır. Bunun için küresel düzeyde, uluslararası sistemin ulusal ve uluslararası aktörleri ortaklaşa araştırıp, mültecilerin haklarını etkileyen korumayla ilgili konular dahil sorunları çözecek ileriye dönük en iyi yolları bulabilecekleri platformlar oluşturmaya ve birlikte geliştirmeye ihtiyacı olduğunu kabul etmelidir.

Bu araştırma, uluslararası insani yardım sisteminin karşılıklı öğrenmeye daha açık olması ve yerel ve ulusal kurum ve aktörlerin bilgi sistemleri, deneyimleri ve uzmanlıkları daha kolay ve sistematik olarak tanınması ve bunlar üzerine inşa etmesi gerektiğini açıkça vurgulamıştır. Uluslararası aktörler yerinden edilenlerin haklarının savunulması alanında yerelleşme taahhütlerini gerçekten ve başarılı bir şekilde yerine getiriyorsa, kavramları farklı bağlamlara göre yeniden tanımlamaya ve kaynakların ve gücün kontrolünü serbest bırakmaya daha istekli olmalıdır.

Bibliyografi

- AIDA – İltica Bilgi Veritabanı** (2020) ‘Yeniden Yerleşim: Türkiye’ (<https://asylumineurope.org/reports/country/turkey/content-international-protection/movement-and-mobility/resettlement/>).
- Akyuz, B., Aksoy, D., Madra, A. ve Polat, E.** (2018) *Türkiye’de Suriyeli çocukların ulusal eğitim sistemine entegrasyonuna ilişkin ulusal politikanın gelişimi*. UNESCO (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266069>).
- Avrupa Komisyonu** (2016) ‘Komisyon’dan Avrupa Parlamentosuna, Avrupa Konseyine ve Konseye bildirim. AB-Türkiye mutabakatının uygulanmasında kaydedilen ilerlemeye ilişkin İlk Rapor’ (https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160420/report_implementation_eu-turkey_agreement_nr_01_en.pdf).
- Avrupa Komisyonu** (2020) ‘Zorla Yerinden Edilme: mülteciler, sığınmacılar ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler (IDP’ler)’ (https://ec.europa.eu/echo/what-we-do/humanitarian-aid/refugees-and-internally-displaced-persons_en).
- Avrupa Komisyonu** (2021) ‘Taahhüt edilen/karar verilen, sözleşmeli, para ödenmiş projelerin listesi’. Türkiye’deki Mülteciler için AB Tesisi (https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/facility_table.pdf).
- Aydin, U. ve Kirişçi, K.** (2013) ‘AB ile ya da AB’siz: Türkiye’de iltica ve rekabet politikalarının Avrupalılaştırılması’ *Güney Avrupa Toplumu ve Siyaseti* 18(3).
- Barbelet, V.** (2018) *Mümkün olduğu kadar yerel, gerektiği kadar uluslararası: insani yardım faaliyetlerinde kapasite ve tamamlayıcılığın anlaşılması*. HPG ön raporu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/as-local-as-possible-as-international-as-necessary-understanding-capacity-and-complementarity-in-humanitarian-action/>).
- Barbelet, V.** (2019) *Daha yerel bir insani yardım eylemi için kapasiteyi ve tamamlayıcılığı yeniden düşünme*. HPG raporu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/rethinking-capacity-and-complementarity-for-a-more-local-humanitarian-action/>).
- Barbelet, V. ve Wake, C.** (2017) *Yerinden edilme durumunda geçim kaynakları: mülteci perspektiflerinden yardım kuruluşlarının müdahalesine*. HPG raporu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/livelihoods-in-displacement-from-refugee-perspectives-to-aid-agency-response/>).
- Betts, A., Ali, A., ve Memişoğlu, F.** (2017) *Yerel siyaset ve Suriyeli mülteci krizi: Türkiye, Lübnan ve Ürdün’deki müdahalelerin araştırılması*. Oxford Üniversitesi: Mülteci Araştırmaları Merkezi.
- Bölgesel Mülteci Dayanıklılık Planı** (2018) *Sonuç izleme raporu 3RP Türkiye Bölümü 2018–2019* (<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/70022.pdf>).
- Büyük Pazarlık Yerelleştirme İş Akışı** (2020) ‘Yerelleştirmede ortaklık uygulamalarına ilişkin kılavuz notu’ (<https://gblocalisation.ifrc.org/wp-content/uploads/2020/05/Guidance-note-on-partnership-practices-May-2020.pdf>).

-
- Çorabatır, M.** (2016) *Türkiye’de mülteci korumasına yönelik gelişen müdahale: pratik ve siyasi ihtiyaçların değerlendirilmesi*. Washington DC. Göç Politikası Enstitüsü (www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Dev-Corabatir-FINALWEB.pdf).
- Cosgrave, J., Crawford, N. ve Mosel, I.** (2016) ‘Mülteciler ve yerinden edilme hakkında bilinmesi gereken 10 şey’. Londra: ODI (<https://cdn.odi.org/media/documents/11168.pdf>).
- Danimarka Mülteci Konseyi** (2020) *Sorumluluk paylaşımının kısıtlanması: COVID-19’un Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat üzerindeki etkisinin araştırılması* (https://drc.ngo/media/ztjmd3cr/exploring-the-impact-of-covid-19-on-the-global-compact-on-refugees_05102020.pdf).
- Dunmore, C.** (2018) ‘Grandi, Türkiye’nin mülteci barındırma çabalarına daha fazla yardım çağrısında bulundu’. UNHCR, 15 Şubat (www.unhcr.org/uk/news/latest/2018/2/5a85a5534/grandi-urges-aid-turkeys-refugee-hosting-effort.html).
- Dünya Bankası** (2015) *Türkiye’nin Suriyeli mülteci krizine tepkisi ve önümüzdeki yol*. Washington DC (<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23548/Turkeyosorespoosooan%20dotheoroadahead.pdf?sequence=1>).
- Els, C., Mansour, K. ve Carstensen, N.** (2016) *Suriye’deki ulusal ve yerel insani yardım aktörlerine finansman: taşeronluk ve ortaklıklar arasında*. Yerelden Küresel Korumaya (www.local2global.info/wp-content/uploads/L2GP_funding_Syria_May_2016.pdf).
- Erdoğan, M.M.** (2017) ‘Soyutlanma’dan ‘uyuma’ şehir mültecileri. Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi: İstanbul örneği (<https://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/04/14/69d13b46-9e36-4d95-9940-5b88bea867dc.pdf>).
- Erdoğan, M.M.** (2020a) ‘Toplumdan koruma ve “toplumsal kabul”. Türkiye’de Suriyeli mültecilere siyasi parti temelli yaklaşımlar’ *Uluslararası İlişkiler* 17(68): 73–92.
- Erdoğan, M.M.** (2020b) *Suriyeliler barometresi 2019: Türkiye’deki Suriyelilerle sosyal uyumun sağlanması için bir çerçeve*. UNHCR (www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-SUMMARY-04092020.pdf).
- Erdoğan, E. ve Semerci, P.** (2018) ‘Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Tutumlar 2017. Suriyeli mültecilere yönelik Türk algıları üzerine tartışma’. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Göç Araştırma Merkezi (https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/03/15/turkish-perceptions-of-syrian-refugees-20180315_YogYZol.pdf).
- EU FRIT** (2021) ‘Türkiye’deki Mülteciler için AB Tesisi: taahhüt edilen/karar verilen, sözleşmeli, para ödenmiş projelerin listesi’ (https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/facility_table.pdf).
- Guay, J.** (2015) *Suriyeli mülteciler ile Lübnan ve Ürdün’deki şehirli ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyum*. World Vision International (www.wvi.org/disaster-management/publication/social-cohesion-between-syrian-refugees-and-urban-host-communities).
- HRW – İnsan Hakları İzleme Örgütü** (2015) ‘Türkiye: Suriyeliler sınıra çekildi’. 23 Kasım (www.hrw.org/news/2015/11/23/turkey-syrians-pushed-back-border).
- HRW** (2016) ‘EU: Türkiye’nin toplu iade anlaşması, hakları tehdit ediyor’. 15 Mart (www.hrw.org/news/2016/03/15/eu-turkey-mass-return-deal-threatens-rights).
- HUGO – Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi** (2014) *Türkiye’deki Suriyeliler: sosyal kabul ve entegrasyon*. Rapor. Ankara: HUGO (www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGOREPORT-SyriansinTurkey.pdf).

-
- Hürriyet** (2020) ‘İstanbul Valisi Açıkladı: 97 Bin 255 Suriyeli İstanbul’dan Ayrıldı’ (İstanbul Valisi açıkladı: 97.225 Suriyeli İstanbul’dan Ayrıldı’. 4 Ocak (www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbul-valisi-acikladi-97-bin-255-suriyeli-istanbuldan-ayrildi-41412205).
- İçduygu, A.** (2007) ‘Türkiye’de düzensiz göç’ *İOM Göç Araştırmaları Serisi* 12(12): 17–26.
- IFRC ve Türk Kızılayı** (2020) *COVID-19’un acil sosyal güvenlik ağı (ESSN) programından yararlanan mülteciler üzerindeki etkisi. Değerlendirme raporu* (<https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/2020/05/Impact-of-COVID-19-on-Refugee-Populations-Benefitting-from-ESSN-Programme.pdf>).
- IGAM, Oxfam, KEDV ve Hayata Destek** (2020) *Türkiye’de mülteci barındırma konusunda iyi uygulama örnekleri: anket raporu* (https://igamder.org/uploads/belgeler/Report_Good%20Practice%20Examples%20in%20Refugee%20Hosting_Final_20%2002%202020.pdf).
- İltica Erişimi** (2017) *Mülteci çalışma hakları raporu: Suriye krizi ve mültecilerin Yunanistan, Ürdün, Lübnan ve Türkiye’de yasal çalışmaya erişimi* (www.refworld.org/pdfid/5a5f476f4.pdf).
- Ineli-Ciger, M.** (2019) ‘Avrupa Birliği ve AB İltica Mevzuatı Türkiye’de zorunlu göçmenlerin korunmasını nasıl etkiledi? Türk Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Bildirisi ışığında bir inceleme, V. Stoyanova ve E. Karageorgiou (eds) *2015/2016 krizi sırasında ve sonrasında Avrupa’daki yeni sığınma ve geçiş ülkeleri*. Brill, pp. 115–140.
- İOM** (2020) ‘Türkiye – üç aylık göç raporu (Nisan-Haziran 2020)’. Akış izleme (<https://migration.iom.int/reports/turkey---quarterly-migration-report-april-june-2020>).
- İzleme Sivil Toplum Gelişimi için Ortamın Sağlanması Matrisi** (2017) *Türkiye’de sivil toplum ortamı. Türkiye ülke raporu* (www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Monitoring_Matrix_The_Civil_Society_Environment_in_Turkey_2017_Report.pdf).
- Kale, B. ve Erdoğan, M.** (2019) ‘GCR’nin Türkiye’deki yerel yönetimler ve Suriyeli mülteciler üzerindeki etkisi’ *Uluslararası Göç özel Sayı*, E. Ferris ve S. Martin (eds) 57(6).
- Karasapan, O.** (2019) ‘Türkiye’nin Suriyeli mültecileri– hoş geldin unutuluyor’. Brookings Enstitüsü Blog Serisi (www.brookings.edu/blog/future-development/2019/11/25/turkeys-syrian-refugees-the-welcome-fades).
- Kirişçi, K.** (2003) *Türkiye: göçmenlikten ev sahipliğine dönüşüm* (www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation-emigration-immigration).
- Kirişçi, K.** (2012) ‘Türkiye, göç ve AB: Türkiye’deki potansiyeller, zorluklar ve fırsatlar’, S. Paçacı Elitok ve T. Straubhaar (eds) *Türkiye’nin yeni iltica yasası taslağı: ne anlamalıyız?* Hamburg Uluslararası Ekonomi Enstitüsü (HWWI), syf.65–83 (<http://hdl.handle.net/10419/61492http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/de/www.econstor.eu>).
- Kirişçi, K.** (2014) *Suriyeli mülteciler ve Türkiye’nin zorlukları: misafirperverliğin ötesine geçmek*. Brookings (www.brookings.edu/research/syrian-refugees-and-turkeys-challengesgoing-beyond-hospitality/).
- Kirişçi, K.** (2021) ‘2016 AB-Türkiye göç anlaşmasının tekrar ele alınması ve ötesi: Yunanistan için sadece “Avrupa’nın aspisi” olmanın ötesine geçme fırsatı”. Yunan Avrupa ve Dış Politika Vakfı (ELIAMEP) (www.eliamap.gr/wp-content/uploads/2021/04/Policy-paper-64-Kirisci.pdf).
- Küresel Kalkınma Merkezi** (2020) ‘Kapsayıcı koordinasyon: alan temelli bir insani yardım koordinasyon modeli oluşturmak’ (www.cgdev.org/publication/inclusive-coordination-building-area-based-humanitarian-coordination-model).

-
- Lilly, D.** (2020) *Koruma ve bağ: gerilimler ve fırsatlar*. Ağ Kağıdı No. 82. İnsani Yardım Uygulama Ağı. Londra: ODI (<https://odihpn.org/wp-content/uploads/2020/04/NP-82-web-1.pdf>).
- Little, S., McLean, C. ve Sammon, E.** (2021) 'Covid-19 ve Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) ve Şartlı Eğitim Nakit Transferi (ŞEY) programları' (www.calpnetwork.org/wp-content/uploads/ninja-forms/2/COVID-19-and-the-Emergency-Social-Safety-Net-ESSN-and-Conditional-Cash-Transfers-for-Education-CCTE-programmes_CALP.pdf).
- MacKreath, H. ve Gülfer Sağnıç, S.** (2017) *Türkiye’de sivil toplum ve Suriyeli mülteciler* (<https://hyd.org.tr/attachments/article/215/civil-society-and-syrian-refugees-in-turkey.pdf>).
- Memisoglu, F. ve Ilgit, A.** (2017) 'Türkiye’deki Suriyeli mülteciler: çok yönlü zorluklar, çeşitli oyuncular ve belirsiz politikalar' *Akdeniz Siyaseti* 22(3): 317-338.
- Metcalfe-Hough, V.** (2019) *Çatışmalarda koruma müdahalelerinin yerleştirilmesi: zorluklar ve fırsatlar*. HPG raporu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/localising-protection-responses-in-conflicts-challenges-and-opportunities/>).
- Metcalfe-Hough, V.** (2020) 'İnsanlık için savunuculuk? Silahlı çatışmalardan etkilenen sivillerin daha iyi korunmasını sağlama'. HPG toplantı notu. Londra: ODI (<https://odi.org/en/publications/advocating-for-humanity-securing-better-protection-of-civilians-affected-by-armed-conflict/>).
- Muggah, R. ve Erthal Abdenur, A.** (2018) *Mülteciler ve şehir: yirmi birinci yüzyılın cephe hattı*. Dünya Mülteci Konseyi Araştırma Belgesi No. 2 (www.cigionline.org/sites/default/files/documents/WRC%20Research%20Paper%20no.2.pdf).
- Murray, D.** (2016) 'Yüksek Komiser, Türkiye’nin Suriyeli mültecilere sağladığı çalışma izinlerini memnuniyetle karşıladı'. UNHCR, 18 Ocak (www.unhcr.org/news/latest/2016/1/569ca19c6/high-commissioner-welcomes-turkish-work-permits-syrian-refugees.html).
- Nas, Ç.** (2019) 'AB’nin Suriye krizine yaklaşımı: Ortak olarak Türkiye? *Uluslararası İlişkiler* 16(62): 45-64.
- Oxfam** (2016) 'Basın açıklaması: dünyanın zenginlerinden fakir bir karşılama' (www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2016-07-18/six-richest-countries-host-less-9-refugees).
- Özden, S. ve Ramadan, O.** (2019) *Suriyeli kadınların Türkiye’de hayata bakış açısı: haklar, ilişkiler ve sivil toplum*. İstanbul: Badael Vakfı (https://docs.euromedwomen.foundation/files/ermwf-documents/8644_5.20.syrianwomen%E2%80%99sperspectivesonlifeinturkey.pdf).
- Slim, H. ve Bonwick, A.** (2005) *Koruma: insani yardım kuruluşları için ALNAP kılavuzu*. Londra: ALNAP (www.alnap.org/help-library/protection-an-alnap-guide-for-humanitarian-agencies).
- TC İçişleri Bakanlığı Sivil Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü** (2021) 'Dernek Sayıları' (www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari).
- Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü** (2020) 'Yeni Vakıflar' (www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar).
- Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı** (2019) 'SIHHAT Projesi Kapsamında Düzenlenen Eğitim Programları Tamamlandı' (www.saglik.gov.tr/TR,58629/sihhat-projesi-kapsaminda-duzenlenen-egitim-programlari-tamamlandi.html).
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi** (2020) 'Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun', 17 Nisan (www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200417-2.htm).
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi** (2021) 'Atama kararları', 21 Nisan (www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210421M1-1.pdf).

-
- TURKSTAT – Türkiye İstatistik Kurumu** (2021a) ‘İşgücü İstatistikleri, Ocak 2021’ (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%Bo%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-%C4%Bostatistikleri-Ocak-2021-37486&dil=1>).
- TURKSTAT** (2021b) ‘Hanehalkı İşgücü İstatistikleri Metaverisi’ (<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108>).
- Uluslararası Af Örgütü** (2019) *Türkiye: savaş bölgesine gönderildi – Türkiye’nin Suriyeli mültecileri yasadışı yollarla sınır dışı etmesi*. Uluslararası Af Örgütü (www.amnesty.org/download/Documents/EUR4411022019ENGLISH.pdf).
- UNHCR** (2018) *Koruma zorlukları üzerine diyalog: kentsel ortamlarda koruma ve çözümler: şehirlerle etkileşim*. Özet raporu. Cenevre (www.unhcr.org/uk/high-commissioners-dialogue-on-protection-challenges-2018.html).
- UNHCR** (2019) ‘Küresel eğilimler yer değiştirmeyi zorunlu kılıyor’ (www.unhcr.org/globaltrends2019/).
- UNHCR** (2020a) ‘Türkiye: küresel odak’ (<https://reporting.unhcr.org/node/2544?y=2014#year>).
- UNHCR** (2020b) ‘UNHCR Türkiye: bilgi formu Eylül 2020’ (<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/79121>).
- UNICEF** (2017) Türkiye Milli Komitesi. Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar’.
- UNICEF** (2018) ‘Benim evim. Türkiye’de çocuk işçiliği ile mücadelede yeni bir destek sistemi’. Fotoğraf raporu (www.unicef.org/turkey/en/stories/my-house-new-support-system-combat-child-labour-turkey).
- Wanjiku Kihato, C. ve Landau, L.B.** (2017) ‘Gizli yardımseverlik: yerinden edilmiş şehirliilerin korunmasında siyaset, güvencesizlik ve performans yönetimini görüşülmesi’ *Mülteci Araştırmaları Dergisi* 30(3).
- Whaites, A.** (2000) ‘STK’lar, afetler ve savunuculuk: Peygamber ve Çoban Çocuk arasında kaldı’ *Uygulamada Gelişim* 10(3-4): 506–516.

İnsani Politika Grubu (HPG), insani konular üzerine çalışan iletişim profesyonelleri ve bağımsız araştırmacılarından oluşan dünyanın önde gelen ekiplerinden biridir. Üstün nitelikli analiz, diyalog ve müzakerenin birleşimiyle, insani yardım politika ve uygulamalarını geliştirmeye kendini adanmıştır.

İnsani Politika Grubu

ODI

203 Blackfriars Road

London SE1 8NJ

Birleşik Krallık

Tel: +44 (0) 20 7922 0300

Faks: +44 (0) 20 7922 0399

E-posta: hpgadmin@odi.org

Web sitesi: odi.org/hpg
